

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง บทบาทความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ
ของไทยต่ออนุภูมิภาคน้ำโขง

จัดทำโดย นางสาวพิณ ศรีดุรงค์ธรรม
รหัส 9046

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 9 ปี 2560
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง บทบาทความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ
ของไทยต่ออนุภูมิภาคผู้นำโขง

จัดทำโดย นางสาวพิน ศรีดุรงค์ธรรม
รหัส 9046

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 9 ปี 2560
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักรับบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....
(เอกอัครราชทูต ดร. จิตรिया ปิ่นทอง)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัครเดช ไชยเพิ่ม)
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะความร่วมมือด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการเสริมสร้างขีดความสามารถ (capacity building) ที่ดำเนินการโดยกรมความร่วมมือระหว่างประเทศที่ผ่านมา มีประเด็นที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) ที่กำหนดเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นจุดสำคัญของการเชื่อมโยงในภูมิภาคทั้งการคมนาคมขนส่ง การผลิต การค้า การลงทุน และการทำธุรกิจ ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในระดับภูมิภาคและระดับโลก และวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ที่กำหนดยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา โดยใช้จุดเด่นของประเทศไทยให้เป็นประโยชน์ ขยายความร่วมมือระหว่างประเทศให้เข้มข้นเพื่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาอย่างเต็มที่ และให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ทั้งนี้ ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ และยังเป็นเครื่องอำนวยความสะดวก (Facilitator) ให้เกิดการบูรณาการและยกระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของอนุภูมิภาคอย่างรวดเร็วและราบรื่น

ผลการศึกษาการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนา โดยเฉพาะความร่วมมือด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ผ่านมา พบว่า ยังไม่มีความชัดเจนในแง่ของทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ที่ตอบสนองต่อนโยบายและเป้าหมายการพัฒนาประเทศ การดำเนินงานกำหนดผลลัพธ์ในระยะสั้นระดับผลผลิต (output) มากกว่าผลลัพธ์ระยะกลาง-ระยะยาว นอกจากนี้ ยังสามารถขยายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศได้อีกทั้งในแง่รูปแบบการดำเนินงาน และความร่วมมือแบบหุ้นส่วนกับแหล่งผู้ให้ที่สำคัญในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงเพื่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาอย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศ
ระดับนโยบาย ได้แก่

1. จัดทำยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศของ ไทย ระยะ 5 ปี ตามกรอบเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ตอบสนองต่อเป้าหมายระยะยาวและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยดังกล่าว ควรขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เพื่อให้มีผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง

2. ผลักดันให้กลไกการบริหารงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่มีอยู่เดิม คือ คณะกรรมการนโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการกับต่างประเทศ ที่มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธาน ให้สามารถดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดการบูรณาการการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทย รวมทั้งติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ความร่วมมือฯ

3. จัดตั้งกลไกการประสานงานที่เป็นทางการระหว่างกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ และ สพพ. ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักของประเทศในการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนา เพื่อบูรณาการการดำเนินงานที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน หลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน และเพิ่มความเป็นเอกภาพ

4. ผลักดันให้มีการบูรณาการงบประมาณในการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศ เพื่อใช้งบประมาณเป็นกรอบกำหนดการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ และยังทำให้สามารถรวบรวมมูลค่าการให้ความช่วยเหลือของไทยแก่ประเทศต่าง ๆ ได้ครบถ้วนมากขึ้นด้วย

5. จัดตั้งหรือมอบหมายสถาบันการศึกษา/สถาบันวิจัย ให้ทำหน้าที่เป็นหน่วยวิจัยด้านนโยบายและการศึกษาเชิงลึกรายประเทศสำหรับการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศ หน่วยวิจัยดังกล่าวจะทำหน้าที่รวบรวมองค์ความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาประเทศ ด้านต่าง ๆ ของไทย เพื่อจัดทำเป็นเอกสารชุดความรู้และตัวแบบการพัฒนาที่สามารถถ่ายทอดให้กับประเทศกำลังพัฒนาต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ

ระดับการดำเนินงาน

6. แปรยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศของไทยไปสู่การปฏิบัติที่สามารถตอบสนองทั้งเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของไทยและความต้องการพัฒนาประเทศของประเทศผู้รับ โดยการจัดทำแผนงานความร่วมมือรายประเทศกับประเทศที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ต่อประเทศไทย โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ระยะเวลา 3-5 ปี ในลักษณะแผนงาน (Program-based Approach) แทนการให้ความช่วยเหลือรายโครงการ (project/activity based) เพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานที่มุ่งผลลัพธ์ในระยะกลาง (outcome) คือการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติ พฤติกรรม และนโยบาย และการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว (impact) คือ สภาพเงื่อนไข และเพื่อให้มีความไว้วางใจซึ่งกันและกันและได้รับประโยชน์ร่วมกัน (mutual benefit) อย่างแท้จริง ประเทศไทยและประเทศผู้รับจึงต้องจัดทำแผนงานร่วมกันในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดเป้าประสงค์ของแผนงาน การกำหนดตัวชี้วัด การออกแบบโครงการภายใต้แผนงานต้องนำวิธีการออกแบบตามหลักตรรกะ (Project Logical Framework) มาใช้อย่างจริงจัง โดยอาจกำหนดเป็นเงื่อนไขที่โครงการจะได้รับการอนุมัติ ทั้งนี้ การจัดทำแผนความร่วมมือรายประเทศในลักษณะแผนงาน (Program-based Approach) เป็นการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และยังสามารถบูรณาการงบประมาณในการดำเนินงานได้ระดับหนึ่ง

7. พัฒนาสมรรถนะของบุคลากรไทยสำหรับปฏิบัติงานความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศ ในทักษะที่จำเป็น เช่น การสื่อสารภาษาอังกฤษ ภาษาของประเทศคู่ร่วมมือ การทำงานข้ามวัฒนธรรม หลักการบริหารความร่วมมือที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ การวางแผนโครงการแบบตรรกะ การบริหารวงจรโครงการ (Project Cycle Management) เทคนิคการถ่ายทอดความรู้ และเทคนิคการเป็นวิทยากรกระบวนการ เป็นต้น เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นมืออาชีพ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด นอกจากนี้ ยังต้องเพิ่มบุคลากรไทยที่ปฏิบัติงานความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศให้มีจำนวนที่เพียงพอสำหรับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง รองรับการขยายงานความร่วมมือในอนาคต

8. จัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมนานาชาติของไทย เพื่อบริหารจัดการการให้ความร่วมมือด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ และรองรับการขยายความร่วมมือที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต

นอกจากนี้ ยังสามารถใช้ศูนย์ฝึกอบรมดังกล่าวเป็นศูนย์พัฒนา ฝึกอบรม และเตรียมความพร้อมให้แก่บุคลากรของไทยที่ปฏิบัติงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ ในทักษะที่จำเป็นต่าง ๆ ตามข้อ (2) รวมทั้งเป็นสถานที่รวบรวมและจัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของไทยซึ่งบุคคลทั่วไปที่สนใจสามารถมาศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลาอีกด้วย การมีศูนย์ฝึกอบรมนานาชาติดังกล่าวแสดงถึงความพร้อมด้านสถานที่และความมุ่งมั่นของไทยในการยกระดับการบริหารจัดการที่เป็นระบบ

9. ขยายความร่วมมือไตรภาคีกับแหล่งผู้ให้สำคัญในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เพื่อเพิ่มบทบาทของประเทศไทย โดยเฉพาะสาขาความร่วมมือที่สำคัญของกรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

10. ขยายรูปแบบความร่วมมือไปสู่รูปแบบใหม่ที่ตอบสนองต่อความต้องการทางวิชาการและการพัฒนาได้มากขึ้น เช่น ความร่วมมือด้านการวิจัยระหว่างสถาบันการศึกษา/สถาบันวิจัยในอนุภูมิภาค และความร่วมมือในรูปแบบการแบ่งปันความรู้ (knowledge sharing) เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำรายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยคำแนะนำที่มีคุณค่ายิ่งจากคณะอาจารย์ที่ปรึกษาทั้งสามท่าน คือ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู เอกอัครราชทูต ดร. จิตรिया ปิ่นทอง และ ผศ. ดร. อัครเดช ไชยเพิ่ม ที่กรุณาชี้แนะประเด็นสำคัญต่าง ๆ เพื่อให้รายงานการศึกษามีเนื้อหาสาระที่ครอบคลุม ชัดเจน และมีความสมบูรณ์

ผู้ศึกษาใคร่ขอขอบคุณอย่างยิ่งต่อผู้ที่มีส่วนร่วมในความสำเร็จของการจัดทำรายงานการศึกษานี้ ดังนี้

นางบุษยา มาทแล็ง ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ นางสุพัทธรา อธิบดี กรรมการร่วมมือระหว่างประเทศ นางจิตเกษม ตันตศิริ รองอธิบดีกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ และนางสาวสายันท์ กองโกย ผู้อำนวยการส่วนความร่วมมือกับต่างประเทศ 1 กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ ที่ให้โอกาสผู้ศึกษาได้เข้าร่วมการอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 9

นายบรรจง อมรชิวิน ผู้อำนวยการส่วนให้ความร่วมมือกับต่างประเทศ 2 และนางสาวหทัยชนก ศิริวัฒนกุล เลขานุการกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ ที่ชี้แนะและสนับสนุนข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการจัดทำรายงาน

เพื่อนร่วมงานที่กรมความร่วมมือระหว่างประเทศทุกท่านที่ช่วยเหลือภารกิจงานที่กรมฯ ระหว่างที่ผู้ศึกษาเข้ารับการอบรม

ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สถาบันเทวะวงศ์วโรปการทุกท่านที่จัดการอบรมที่มีคุณค่ายิ่งสำหรับการปฏิบัติงาน เป็นกำลังใจและอำนวยความสะดวกทุกประการในระหว่างการอบรมและการจัดทำรายงานการศึกษานี้

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานความร่วมมือระหว่างประเทศของไทยบ้างไม่มากก็น้อย

พิน ศรีดุรงค์ธรรม

สิงหาคม 2560

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	๗
สารบัญ	๗
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลัง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.3 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา	3
1.4 สมมติฐานการศึกษา	3
1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา	3
1.6 นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 ความร่วมมือระดับภูมิภาค	5
2.2 ภูมิภาคนิยม	5
2.3 หลักการบริหารงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่มุ่งผลสัมฤทธิ์	6
2.4 ประสิทธิภาพของความช่วยเหลือ	10
2.5 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	12
บทที่ 3 ผลการศึกษา	17
3.1 การดำเนินงานให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยต่อประเทศใน อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง	17
3.2 กรอบความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง	27
3.3 ร่างยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายของประเทศไทยต่อความร่วมมือใน อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง	29
3.4 บทสรุป	30
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	32
4.1 สรุปผลการศึกษา	32
4.2 ข้อเสนอแนะ	33
บรรณานุกรม	36
ภาคผนวก	
ก. Japan’s Country Assistance Policy for the Kingdom of Thailand	39
ข. Program-based Approach	41
ประวัติผู้เขียน	42

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	การดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนากับประเทศเพื่อนบ้าน ระหว่างปี พ.ศ. 2555-ปัจจุบัน	19
ตารางที่ 2	การดำเนินงานความร่วมมือไตรภาคีที่ให้กับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาค ลุ่มน้ำโขง ระหว่างปี พ.ศ. 2555-ปัจจุบัน	22
ตารางที่ 3	การดำเนินงานความร่วมมือในกรอบอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ระหว่างปี พ.ศ. 2555-ปัจจุบัน	23
ตารางที่ 4	จำนวนทุนศึกษา ฝึกอบรม ดูงาน ประเภทต่าง ๆ ที่กรมความร่วมมือระหว่าง ประเทศให้แก่ประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ระหว่างปี พ.ศ. 2555-2558	25
ตารางที่ 5	มูลค่าความร่วมมือทางวิชาการที่กรมความร่วมมือระหว่างประเทศให้แก่ ประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ระหว่างปี พ.ศ. 2555-2558	25
ตารางที่ 6	มูลค่าความร่วมมือที่ สพพ. ให้แก่ประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ระหว่างปี พ.ศ. 2555-2558	27

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) ได้กำหนดเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นจุดสำคัญของการเชื่อมโยงในภูมิภาคทั้งการคมนาคมขนส่ง การผลิต การค้า การลงทุน และการทำธุรกิจ ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในระดับภูมิภาคและระดับโลก และวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา โดยใช้จุดเด่นของประเทศไทยให้เป็นประโยชน์ ขยายความร่วมมือระหว่างประเทศให้เข้มข้นเพื่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาอย่างเต็มที่ และให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ และยังเป็นเครื่องอำนวยความสะดวก (facilitator) ให้เกิดการบูรณาการและยกระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของอนุภูมิภาคอย่างรวดเร็วและราบรื่น ความร่วมมือด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการเสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากร และหน่วยงาน/สถาบัน (capacity building) เป็นรูปแบบความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่สำคัญ และเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการผลักดันความร่วมมือระดับอนุภูมิภาคให้บรรลุเป้าหมาย

กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ มีหน้าที่ดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ มีภารกิจหลักในการให้ความร่วมมือด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการเสริมสร้างขีดความสามารถของหน่วยงาน/สถาบันในสาขาความร่วมมือต่าง ๆ ของประเทศคู่ร่วมมือ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง การให้ความร่วมมือด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการเสริมสร้างขีดความสามารถ ดำเนินงานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดส่งผู้เชี่ยวชาญและอาสาสมัครไปถ่ายทอดความรู้และให้คำแนะนำในการปฏิบัติงาน ทุนศึกษา ฝึกอบรม ศึกษาดูงาน โครงการความร่วมมือ รวมทั้งการสนับสนุนสิ่งก่อสร้าง เครื่องมือ และอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการเสริมสร้างความรู้และเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เป็นต้น

การดำเนินงานให้ความร่วมมือด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการเสริมสร้างขีดความสามารถแก่ประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงที่ผ่านมา ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และการเสริมสร้างความไว้วางใจที่ประเทศต่าง ๆ มีต่อประเทศไทย โดยดำเนินการตามคำร้องขอของประเทศคู่ร่วมมือ ถึงแม้ว่าในหลักการ การดำเนินงานที่มุ่งตอบสนองอุปสงค์ (demand driven) ของประเทศที่ขอความร่วมมือจากประเทศไทยจะเป็นแนวทางที่ดี แต่ทำให้ความร่วมมือกระจุกกระจายไปในหลากหลายสาขา โดยไม่ได้มีการพิจารณาถึงผลลัพธ์ที่มีต่อการพัฒนาในภาพรวมของประเทศผู้รับ กล่าวคือ ไม่ได้มีการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และผลประโยชน์ที่ประเทศผู้รับและประเทศไทยจะได้อีกกันอย่างชัดเจน นอกจากนี้ การให้ความร่วมมือ

ที่ผ่านมา สามารถวัดผลได้เพียงเชิงปริมาณ คือ จำนวนทุนที่เพิ่มขึ้น แต่ไม่สามารถวัดผลลัพธ์ในระยะกลาง และระยะยาวได้ชัดเจน เช่น ผลกระทบต่อการปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้รับทุน และผลกระทบต่อการพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานที่ผู้รับทุนกลับไปปฏิบัติงาน เป็นต้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง การดำเนินงานความร่วมมือยังให้ความสำคัญในระดับผลผลิต (output) มากกว่าผลลัพธ์ (outcome) ในระยะกลาง-ยาว ทำให้ไม่อาจสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกที่ต้องการได้เต็มที่ ดังนั้น การดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ผ่านมา จึงมีประเด็นสำคัญที่จำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพ ดังนี้

1) ความชัดเจนในแง่ของทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ที่ตอบสนองต่อนโยบายและเป้าหมาย การพัฒนาประเทศว่าต้องการให้เกิดผลต่อการพัฒนาอย่างไร

2) การวิเคราะห์เชิงลึกทั้งในแง่ความต้องการในการพัฒนาของประเทศผู้รับและผลประโยชน์ของประเทศไทยจากการให้ความร่วมมือ

3) ให้ความสำคัญเพิ่มขึ้นต่อผลลัพธ์การดำเนินงานในระยะกลาง (outcome) คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม วิธีปฏิบัติ การตัดสินใจ และนโยบาย-ระยะยาว (impact) คือ การเปลี่ยนแปลงในสภาพเงื่อนไข ผลกระทบทางสังคม เศรษฐกิจ ประชาชน และสิ่งแวดล้อม

4) ขยายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเพื่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาอย่างเต็มที่

จากปัญหาในการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ผ่านมาข้างต้น ประกอบกับเมื่อพิจารณาว่าประเทศไทยได้มีการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะยาวโดยมีเป้าหมายในการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ดังนั้น ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของไทย โดยเฉพาะการให้ความร่วมมือด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการเสริมสร้างขีดความสามารถแก่ประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบ และยกระดับการดำเนินงานไปสู่การมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการดำเนินงานที่เชื่อมโยงและสนับสนุนนโยบายการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของอนุภูมิภาค

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และแนวทางการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มระดับภูมิภาค

1.2.2 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยที่ผ่านมา โดยเฉพาะการให้ความร่วมมือด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการเสริมสร้างขีดความสามารถ (capacity building) แก่ประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ทั้งในระดับทวิภาคี ไตรภาคี และระดับภูมิภาค

1.2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ โดยเฉพาะความร่วมมือด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการเสริมสร้างขีดความสามารถแก่ประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศและสนับสนุนการพัฒนาอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงอย่างยั่งยืน

1.3 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตการศึกษา

1) ศึกษาแนวคิด/ทฤษฎีความร่วมมือระดับภูมิภาค แนวทางความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่มุ่งผลลัพธ์ ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติที่ประชาคมผู้ให้ระหว่างประเทศยอมรับและใช้ในการดำเนินงาน รวมทั้งหลักประสิทธิผลของความช่วยเหลือ (Aid Effectiveness)

2) ศึกษากระบวนการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศของแหล่งผู้ให้ที่สำคัญ

3) ทบทวนนโยบายและการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของไทย โดยเฉพาะการให้ความร่วมมือด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการเสริมสร้างขีดความสามารถแก่ประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงที่ผ่านมา

4) ศึกษายุทธศาสตร์ชาติ นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ และยุทธศาสตร์การดำเนินงานของกรอบความร่วมมือเพื่อการพัฒนาต่าง ๆ ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

5) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานความร่วมมือ โดยเฉพาะการให้ความร่วมมือด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการเสริมสร้างขีดความสามารถแก่ประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เพื่อให้มีทิศทางการดำเนินงานที่ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ และยกระดับการดำเนินงานไปสู่ผลลัพธ์ในระยะกลาง (outcome)-ยาว (impact)

1.3.2 วิธีการดำเนินการศึกษาและระเบียบวิธีการศึกษา

ศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยการค้นคว้า ทบทวนเอกสารทางวิชาการ ผลการประชุมที่เกี่ยวข้อง เอกสารเผยแพร่ นโยบาย ผลการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยที่ผ่านมา ประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไทยและต่างประเทศในการประชุมเตรียมการและการประชุมระหว่างประเทศของกรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงที่ผู้ศึกษาได้เข้าร่วมประชุมด้วยตนเอง รวมทั้งประสบการณ์ตรงจากงานที่รับผิดชอบในปัจจุบันที่กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ

1.4 สมมติฐานการศึกษา

การดำเนินงานความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการให้ความร่วมมือด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการเสริมสร้างขีดความสามารถแก่ประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ และมุ่งผลลัพธ์ในระยะกลาง (outcome)-ยาว (impact) เป็นปัจจัยที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาประเทศและอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงอย่างยั่งยืน

1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับการศึกษา

1.5.1 เพื่อให้ทราบหลักการ และแนวทางการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่มุ่งผลลัพธ์ระยะกลาง (outcome)-ยาว (impact) และนำมาปรับใช้กับการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

1.5.2 เพื่อให้ทราบปัญหาในการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยที่ผ่านมา

1.5.3 เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะต้นสังกัดได้ใช้ประโยชน์จากการศึกษา ในการพัฒนา และยกระดับการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะการให้ความร่วมมือด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการเสริมสร้างขีดความสามารถแก่ ประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ขยายความร่วมมือเพื่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาที่ตอบสนองนโยบาย และยุทธศาสตร์ชาติ รวมทั้งการพัฒนาที่ยั่งยืนของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

1.6 นิยามศัพท์

ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา หมายถึง ความช่วยเหลือที่ให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาเพื่อ สนับสนุนและเสริมสร้างความพยายามของประเทศกำลังพัฒนาในการจัดหาและตอบสนอง ความต้องการพื้นฐานทางสังคมที่ได้มาตรฐานแก่ประชาชนของตน ส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้และมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เพื่อลดความเหลื่อมล้ำระหว่างประเทศ และสนับสนุนให้ ประเทศกำลังพัฒนามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการจัดหาสินค้าสาธารณะระหว่างประเทศ ความร่วมมือ เพื่อการพัฒนามีการดำเนินงานในรูปแบบต่าง ๆ คือ การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน (และสิ่งของ) การพัฒนาขีดความสามารถ (การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์กร การถ่ายทอดเทคโนโลยี และ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และให้คำแนะนำเชิงนโยบาย) และการเปลี่ยนแปลงนโยบาย

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่ส่งเสริมให้บุคลากรเพิ่ม ความรู้และทักษะ มีพฤติกรรมการทำงานที่เหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบ ซึ่งเป็นการเพิ่มศักยภาพของ บุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความร่วมมือระดับภูมิภาค (Regional Cooperation)

ความร่วมมือระดับภูมิภาค (Regional Cooperation) เป็นการรวมกลุ่มเศรษฐกิจ หรือความร่วมมือทางเศรษฐกิจของประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน หรือประเทศที่มีพื้นที่ติดต่อกัน มีทั้งรูปแบบที่เป็นองค์การความร่วมมือด้านการเงิน เช่น ธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) และความร่วมมือด้านการค้าและเศรษฐกิจอื่นในรูปแบบของการรวมกลุ่มเศรษฐกิจ เช่น สหภาพยุโรป และอาเซียน เป็นต้น ลักษณะของการจัดทำความตกลงมักทำในรูปความตกลงที่เป็นกรอบใหญ่ และภายใต้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่เป็นกรอบใหญ่จะครอบคลุมความตกลงย่อยที่เป็นการจัดทำข้อตกลงในระดับสาขา เช่น ความร่วมมือด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว การเกษตร อุตสาหกรรม และพลังงาน เป็นต้น ความร่วมมือระดับภูมิภาคจะมีขอบเขตครอบคลุมถึงความร่วมมือระดับอนุภูมิภาค (Sub-regional Cooperation) ที่เน้นความร่วมมือเฉพาะด้านในพื้นที่ของประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกัน เช่น แผนงานพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-region: GMS) และโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่ายอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle: IMT-GT) เป็นต้น

บทบาทของความร่วมมือเพื่อการพัฒนาต่อการรวมกลุ่ม

การผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจนั้น มีความจำเป็นต้องร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน โดยประเทศสมาชิกจะต้องมีความพร้อมในการขับเคลื่อนประเด็นร่วมกัน ๆ อย่างไรก็ตาม ประเทศสมาชิกของกลุ่มเศรษฐกิจมักจะมีระดับการพัฒนาที่แตกต่างกันค่อนข้างมาก โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจและขีดความสามารถทางการบริหาร การจัดการ หรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต ที่จำเป็นต้องมีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การเริ่มต้นพัฒนาไปสู่การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ จึงต้องเริ่มด้วยการลดช่องว่างและปรับปรุงข้อจำกัดที่แต่ละประเทศมีอยู่ ให้ได้รับการพัฒนาขึ้นมาระดับหนึ่งเสียก่อน การร่วมมือที่แท้จริงจึงจะเดินหน้าต่อไปได้ มากกว่าการที่จะมุ่งแต่เรื่องของการแข่งขันบนความได้เปรียบแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งไม่อาจสร้างความยั่งยืนของการอยู่ร่วมกันได้อย่างมั่นคง และไม่อาจสร้างพลังต่อรองระหว่างประเทศร่วมกันได้

2.2 ภูมิภาคนิยม

ภูมิภาคนิยม คือกระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อประมาณ 50 กว่าปีที่ผ่านมา และพัฒนามาตามลำดับ โดยพัฒนาการของภูมิภาคนิยม สามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ซึ่งสอดคล้องกับเวลาและบริบทที่เกิดขึ้น คือ ภูมิภาคนิยมเก่า และภูมิภาคนิยมใหม่

1) ภูมิภาคนิยมเก่า เกิดและพัฒนาในยุคสงครามเย็น ดังนั้น ภูมิภาคนิยมเก่าจึงเป็นการรวมตัวกันของประเทศตามลัทธิการเมืองที่แบ่งออกเป็น 2 ขั้ว คือ ขั้วประชาธิปไตย และ

ขั้วคอมมิวนิสต์ การรวมกลุ่มของประเทศในช่วงนี้ มักจะมาจากการริเริ่มของประเทศสมาชิกอำนาจที่ผลักดันให้ประเทศในภูมิภาครวมตัวกันเพื่อสนับสนุนลัทธิการเมืองฝ่ายตนและต่อต้านลัทธิการเมืองฝ่ายตรงกันข้าม เช่น Southeast Asian Treaty Organization (SEATO) ที่มีวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งองค์กรที่แท้จริง คือ เพื่อให้การสนับสนุนประเทศสมาชิกที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย และต่อต้านการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ซึ่งกำลังเป็นภัยคุกคามอยู่ในภูมิภาคเวลานั้น หัวเรือใหญ่ในการก่อตั้ง คือประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศสมาชิกอำนาจและมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

2) ภูมิภาคนิยมใหม่ เริ่มก่อตัวขึ้นเมื่อสงครามเย็นคลี่คลาย มักจะเป็นการริเริ่มของประเทศที่อยู่ในภูมิภาคนั้น ๆ และมักจะเป็นไปเพื่อถ่วงดุลกับประเทศสมาชิกอำนาจ เช่น อาเซียน ซึ่งเป็นการรวมตัวกันที่ไม่มีการแทรกแซงจากประเทศสมาชิกอำนาจทั้งจากฝ่ายประชาธิปไตยและฝ่ายคอมมิวนิสต์

ปัจจัยทางการเมืองที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดภูมิภาคนิยม ได้แก่ อัตลักษณ์และการรับรู้ร่วมกันในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาคเดียวกัน เช่น การรับรู้ถึงภัยคุกคามจากภายในหรือภายนอกร่วมกัน เป็นต้น ทั้งนี้ ราเวนฮิลล์ (Ravenhill, 2001: 56-57) เห็นว่า ภูมิภาคนิยมมิใช่กระบวนการที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่เป็นการเลือกเชิงนโยบายโดยผู้นำของรัฐต่าง ๆ ที่ต้องการเพิ่มกระแสไหลเวียนทางเศรษฐกิจ หรือกิจกรรมทางการเมืองระหว่างกลุ่มรัฐต่าง ๆ เพื่อเพิ่มปริมาณผลประโยชน์แห่งชาติที่คาดหวังจากการตัดสินใจเชิงนโยบายดังกล่าว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ภูมิภาคนิยมมีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดจากการสร้างทางสังคม (socially constructed) ส่วนปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดภูมิภาคนิยม โดยทั่วไปมักจะมาจากระดับการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันที่ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพึ่งพาทางการค้า และลักษณะที่เกื้อกูลกันและกันในทางเศรษฐกิจและนโยบาย ซึ่งการประสานแนวนโยบายระหว่างรัฐต่าง ๆ ในภูมิภาคเป็นกิจกรรม/กระบวนการที่ตอบสนองต่อระดับการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันที่ค่อนข้างสูงและมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นเรื่อย ๆ¹

2.3 หลักการบริหารงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่มุ่งผลสัมฤทธิ์

หลักการจัดการมุ่งผลสัมฤทธิ์เริ่มปรากฏเป็นรูปธรรมในช่วงทศวรรษ 2533 โดยมีการปฏิรูปการดำเนินงานของภาครัฐในประเทศต่าง ๆ ทั้งในยุโรป อเมริกาเหนือ รวมถึงออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองรวมทั้งแรงกดดันต่าง ๆ ประกอบด้วย การขาดดุลงบประมาณ ปัญหาเชิงโครงสร้าง การแข่งขันที่รุนแรงเพิ่มขึ้น โลกาภิวัตน์ รวมทั้งการขาดความมั่นใจในภาครัฐของสาธารณชนที่ต้องการบริการที่ดีกว่าและความรับผิดชอบที่มากขึ้นให้สมกับภาษีที่ประชาชนต้องเสียไป ในการปรับเปลี่ยนนี้ หลายประเทศได้ดำเนินการโดยการออกเป็นกฎหมาย เช่น สหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมาย Government Performance and Results Act ในปี 2536 แคนาดาออกกฎหมายให้หน่วยงานภาครัฐต้องดำเนินการในลักษณะ Result-based และรัฐบาลนิวซีแลนด์ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงาน

¹ หทัยชนก ศิริวัฒนกุล, การบริหารและดำเนินงานความร่วมมือหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา: ไทยกับ UNDP และ UNFPA, p.8

ภาครัฐในลักษณะการจัดการมุ่งผลลัพธ์ (Managing for Outcome) โดยคาดหวังให้หน่วยงานภาครัฐ มีการทำงานเชิงกลยุทธ์มากขึ้นและมุ่งผลลัพธ์

ในส่วนของความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาในช่วงทศวรรษเดียวกันนั้น มีการปฏิรูปมาก เช่นกันเพราะช่องว่างระหว่างความรวยและความจนขยายตัวมากขึ้น หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ เพื่อการพัฒนาที่มีความหวังกังวลต่อผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อคนยากจนในประเทศกำลังพัฒนา ประกอบกับผลการพัฒนาที่ผ่านมาไม่เห็นผลที่ชัดเจน ไม่มีความคืบหน้า จึงต้องทำให้ความช่วยเหลือ สร้างความเท่าเทียมและมีประสิทธิผลมากขึ้น ซึ่งคือการปรับเปลี่ยนที่มุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ เครื่องมือที่ คิดค้นกันขึ้นเพื่อจะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจังและเป็นระบบ เช่น การวางแผนโครงการ แบบตรรกะ (Logical Framework) ได้รับการยอมรับอย่างรวดเร็วว่าเป็นเครื่องมือที่ดีในการ วางแผนและการดำเนินการ จุดเปลี่ยนสำคัญอีกประการหนึ่งที่น่าไปสู่การจัดการที่มุ่งผลสัมฤทธิ์มาก ขึ้นคือการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals; MDGs) เมื่อปี 2543 นอกจากนี้ องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Cooperation and Development; OECD) ซึ่งเป็นองค์กรชั้นนำของกลุ่มประเทศผู้ให้ รายใหญ่ของโลกได้ให้ความสำคัญกับแนวทางการจัดการมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการพัฒนา (Managing for Development Results; MfDR) ว่าทำอย่างไรจึงจะทำให้การพัฒนาระหว่างประเทศมีประสิทธิผล มากขึ้นและมุ่งในเชิงผลสัมฤทธิ์ รวมทั้งเครื่องมือในการจัดการและวัดผลงานที่ปฏิบัติได้จริง

2.3.1 หลักการจัดการมุ่งผลสัมฤทธิ์

หลักสำคัญของการจัดการมุ่งผลสัมฤทธิ์อยู่ที่การกำหนดผลลัพธ์ที่ต้องการ ผลลัพธ์ ต้องเป็นเรื่องที่ตั้งใจทำให้ได้ผลในระยะกลางที่เกิดจากการทำผลผลิตได้สำเร็จตามลำดับ การ เปลี่ยนแปลงของผลสัมฤทธิ์มี 4 เรื่องหลัก ได้แก่

- 1) การเปลี่ยนแปลงในเรื่องของความรู้
- 2) การเปลี่ยนแปลงในเรื่องแรงจูงใจและทัศนคติ
- 3) การเปลี่ยนแปลงในเรื่องการตัดสินใจ การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย หรือ

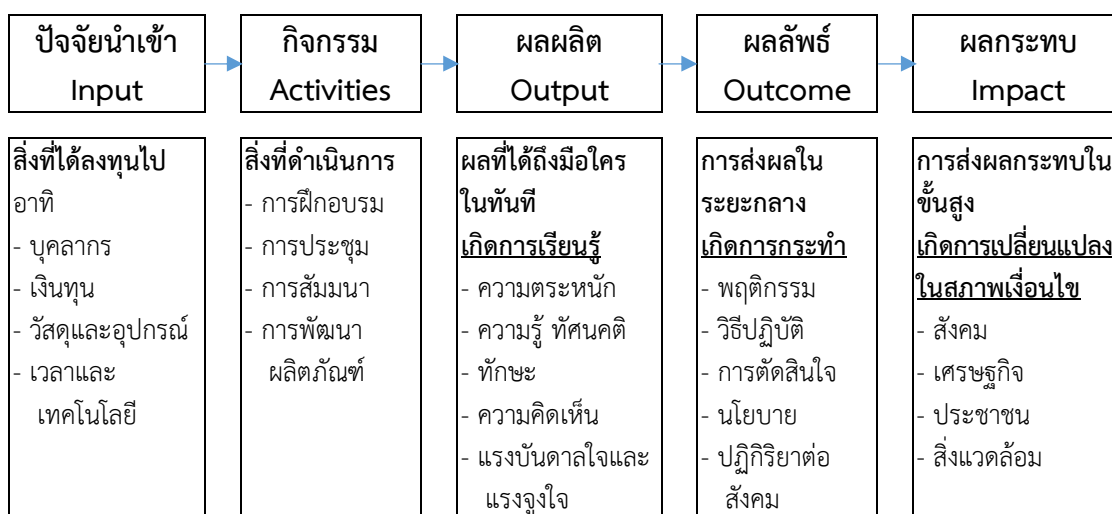
กฎหมาย

- 4) การเปลี่ยนแปลงสู่การมีพฤติกรรมและวิธีปฏิบัติแบบมืออาชีพ

2.3.1.1 แผนผังแสดงห่วงโซ่ผลสัมฤทธิ์กับการเปลี่ยนแปลงในระดับต่าง ๆ

ห่วงโซ่ผลสัมฤทธิ์ (A Result Chain)

2.3.1.2 ความหมายและความเชื่อมโยงของผลสัมฤทธิ์ ผลผลิต ผลลัพธ์และผลกระทบ

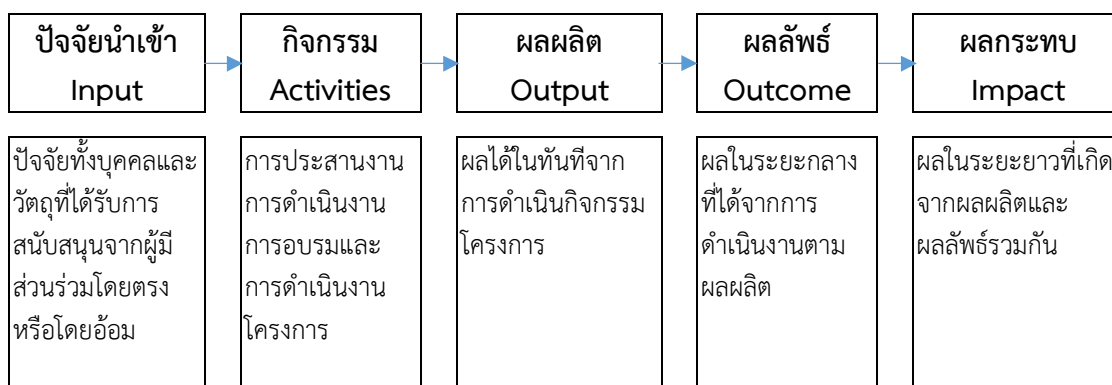
ผลสัมฤทธิ์ คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างน้อยในส่วนหนึ่ง เพราะว่าได้มีการดำเนินกิจกรรมเฉพาะหรือการมีแผนงานขึ้นมาดำเนินการ

ผลผลิต คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระยะสั้น

ผลลัพธ์ คือ การเปลี่ยนแปลงที่ขอบเขตกว้างขึ้น และมีแนวโน้มที่จะต่อเนื่องยาวนานมากขึ้น

ผลกระทบ คือ การเปลี่ยนแปลงในวงกว้างในองค์กร ในสังคมหรือสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในกรณีดำเนินโครงการผลลัพธ์ของโครงการอาจไม่ได้มีผลกระทบโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงวงกว้างทั้งหมด แต่จะเป็นส่วนหนึ่งของการทำให้เกิดผลกระทบระยะยาวเกิดขึ้น

2.3.1.3 แผนผังห่วงโซ่ผลสัมฤทธิ์แสดงความเชื่อมโยงผลในระดับต่าง ๆ กัน

2.3.2 แนวทางการกำหนดกรอบผลสัมฤทธิ์

กรอบผลสัมฤทธิ์ คือเครื่องมือที่ช่วยทั้งในการทำให้วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้บรรลุผล และสามารถวัดวัตถุประสงค์ในระดับต่าง ๆ ทั้งในระดับ โครงการ แผนงาน (Program) สาขา (Sector) และระดับประเทศ หรือระดับภูมิภาค โดยปกติจะแสดงออกมาในรูปของแผนผัง (Diagram) เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงได้ง่าย ทั้งนี้ การกำหนดวัตถุประสงค์ออกมาเป็นแผนผัง (Objective Tree) เพื่อแสดงให้เห็นการไล่เรียงวัตถุประสงค์จากระดับบนลงมาสู่ระดับผลลัพธ์ของแผนงาน แล้วกำหนดวิธีการ (Means) ในการที่จะทำให้แต่ละระดับบรรลุความสำเร็จที่วัดได้ และจะเป็นการเรียงเรียงเชิงตรรกะที่เหมือนกับการวางแผนเชิงตรรกะ (Logical Framework) ที่ใช้ใน ระดับโครงการ แนวทางกรอบผลสัมฤทธิ์มีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ การให้มุมมองภาพกว้างที่จะมองภาพรวมของฝ่ายต่าง ๆ ที่มีส่วนทำให้เป้าประสงค์และวัตถุประสงค์ที่กำหนดร่วมกันประสบความสำเร็จ และการมีตรรกะเชื่อมโยงเชิงเหตุและผล (Cause and Effect Logic) เป็นการให้แนวเกี่ยวกับข้อสมมติฐานการพัฒนาในเชิงกลยุทธ์และความเชื่อมโยงเชิงเหตุ-ผล ระหว่างเป้าประสงค์ วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ และผลลัพธ์ของแผนงานเฉพาะ

ประโยชน์ของการใช้กรอบผลสัมฤทธิ์ คือ

- 1) มีประโยชน์ต่อการวางแผนในการช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ที่เหมาะสมโดยให้ความมั่นใจว่าคำถามคำตอบสำคัญได้มีการหยิบยกขึ้นในช่วงเริ่มแรก (อาทิ วัตถุประสงค์ที่กำหนดนี้ สามารถวัดได้หรือไม่ ถ้าไม่ได้ ยังจะมีความเหมาะสมหรือไม่ มีวิธีการเพียงพอที่จะทำให้บรรลุเป้าประสงค์/วัตถุประสงค์หรือไม่ มีข้อสมมติฐานอะไรที่สำคัญ เป็นต้น)
- 2) การใช้ประโยชน์เพื่อการจัดการ การติดตามและการทบทวน
- 3) การช่วยวางแผนงานสำหรับหน่วยงานที่จะต้องติดตามความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์และการปรับแผนงานให้มีความเหมาะสม การทบทวนประจำปี และการประเมินแผนงานที่มีความสมบูรณ์เพื่อมุ่งวัดประสิทธิผลและกลยุทธ์แผนงานว่าใช้ได้เพียงใด
- 4) ช่วยในการสื่อสาร จะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบกรอบผลสัมฤทธิ์ในแบบสรุปหน้าเดียว ช่วยให้คนที่มาอ่านเข้าใจความคิดโดยทันทีว่าแผนงานนี้กำลังพยายามที่จะทำอะไรให้บรรลุ

Program Results Matrix (Program Logical Framework)

บรรยายสรุปย่อ	ตัวชี้วัด	การตรวจสอบ	ข้อสมมติฐานสำคัญ
<u>เป้าประสงค์ (Goal)</u>	(ผลกระทบ)		
<u>วัตถุประสงค์โครงการ (Purpose)</u>	(ผลลัพธ์)		
<u>ผลผลิต (Output)</u>			
<u>กิจกรรม (Activities)</u>			
<u>ปัจจัยนำเข้า (Input)</u> 1. งบประมาณ 2. บุคลากร 3. ระยะเวลาดำเนินโครงการ 4. พื้นที่ดำเนินโครงการ			

2.4 ประสิทธิภาพของความช่วยเหลือ

องค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals–MDGS) 8 ด้าน เมื่อเดือนกันยายน 2543 เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของมนุษย์ให้ดีขึ้น ความเป็นมนุษย์ (human being) ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ได้กำหนดตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมเพื่อใช้ประเมินการปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่วางไว้ มีการกำหนดขอบเขตของเวลาในการดำเนินงานให้บรรลุแต่ละเป้าหมายภายในปี 2558 อย่างไรก็ตาม หลังจากดำเนินงานไปแล้ว 5 ปี ในปี 2548 ได้มีการทบทวนการดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ ทำให้ประชาคมระหว่างประเทศตระหนักว่า ในขณะที่ปริมาณความช่วยเหลือและทรัพยากรเพื่อการพัฒนาอื่น ๆ จำเป็นต้องเพิ่มขึ้นเพื่อการบรรลุเป้าหมายเหล่านั้น ประสิทธิภาพของความช่วยเหลือก็จำเป็นต้องเพิ่มขึ้นอย่างมากขึ้น เพื่อสนับสนุนความพยายามของประเทศคู่ร่วมมือในการเสริมสร้างธรรมาภิบาลและปรับปรุงการดำเนินงานการพัฒนา ดังนั้น ในการประชุมระดับสูงเกี่ยวกับประสิทธิภาพของความช่วยเหลือที่กรุงปารีสเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2548 รัฐมนตรีของทั้งประเทศกำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาแล้วกว่า 100 ประเทศ รวมทั้งหัวหน้าองค์กร/สถาบันที่ดำเนินงานให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาทั้งในระดับ

ทวิภาคีและพหุภาคี ได้ให้การรับรองปฏิญญาปารีสเกี่ยวกับประสิทธิผลของความช่วยเหลือ (Paris Declaration on Aid Effectiveness) ปฏิญญาปารีสได้ผูกพันให้ประเทศและองค์กรข้างต้นต้องปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือ การใช้ความช่วยเหลือ และการจัดการความช่วยเหลือ ข้อผูกพันดังกล่าว ได้รับการจัดกลุ่มภายใต้หลักการสำคัญของปฏิญญาฯ ดังนี้

1) ความเป็นเจ้าของ (Ownership) ส่งเสริมให้ประเทศผู้รับมีบทบาทนำในการจัดทำและดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และแปลงยุทธศาสตร์เป็นแผนปฏิบัติการที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์อย่างมีลำดับความสำคัญ ผ่านกระบวนการปรึกษาหารืออย่างกว้างขวาง ในขณะที่แหล่งผู้ให้ต้องให้การยอมรับนับถือในภาวะผู้นำของประเทศคู่ร่วมมือและช่วยสนับสนุนการเสริมสร้างสมรรถนะของประเทศคู่ร่วมมือ

2) การผสมผสานระหว่างกัน (Alignment) แหล่งผู้ให้จะให้ความช่วยเหลือที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศคู่ร่วมมือ โดยจะทบทวนความก้าวหน้าเป็นระยะ เน้นการใช้ประโยชน์จากระบบของประเทศคู่ร่วมมือที่มีอยู่ และการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบต่าง ๆ ในการพัฒนาประเทศของประเทศคู่ร่วมมือ แหล่งผู้ให้หลีกเลี่ยงที่จะสร้างกลไกขึ้นมาแบบฉาบฉวยในการบริหารความช่วยเหลือ ประเทศคู่ร่วมมือจะเป็นผู้ดำเนินการประเมินพร้อมทั้งปรับปรุงและปฏิรูประบบหากจำเป็น ทั้งนี้ หากพบว่าระบบที่มีอยู่ยังไม่เหมาะสม แหล่งผู้ให้จะให้ความช่วยเหลือเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของระบบดังกล่าว แหล่งผู้ให้และประเทศคู่ร่วมมือผูกพันตนที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสมรรถนะด้านการจัดการการเงินสาธารณะ และระบบการจัดซื้อจัดจ้างของประเทศ แหล่งผู้ให้จะให้ความช่วยเหลือที่ไม่มีข้อผูกมัด (Untie aid) มากยิ่งขึ้น เนื่องจากความช่วยเหลือที่ไม่มีข้อผูกมัด (Untied aid) จะช่วยเพิ่มประสิทธิผลของการให้ความช่วยเหลือด้วยการลดต้นทุนค่าใช้จ่าย (Transaction cost) และยังเพิ่มความรู้สึกของการเป็นเจ้าของด้วย

3) ความสอดคล้อง (Harmonization) แหล่งผู้ให้จะจัดทำแนวทางการดำเนินงานและลดขั้นตอนการดำเนินงานให้ง่ายขึ้นสำหรับการดำเนินงานในแต่ละประเทศ มุ่งใช้รูปแบบความร่วมมือที่เน้นผลงาน พร้อมทั้งจะเพิ่มการให้ความช่วยเหลือในลักษณะแผนงาน (program-based) เพื่อให้เกิดการสอดประสานและลดความซ้ำซ้อนระหว่างแหล่งผู้ให้ต่าง ๆ

4) การดำเนินงานเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ (Managing for Results) กำหนดกรอบการรายงานและการประเมินผลเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับชาติและระดับสาขา แหล่งผู้ให้จะเชื่อมโยงการดำเนินกิจกรรมรายประเทศและงบประมาณความช่วยเหลือให้สอดคล้องกับกรอบการดำเนินงานของประเทศผู้รับ โดยจะช่วยเสริมสร้างขีดความสามารถให้ประเทศคู่ร่วมมือสามารถใช้ประโยชน์จากกรอบการรายงานและประเมินผลของตนได้อย่างเต็มที่

5) ความรับผิดชอบร่วมกัน (Mutual Accountability) แหล่งผู้ให้และประเทศคู่ร่วมมือต่างต้องพร้อมรับผิดชอบต่อผลของการพัฒนาร่วมกัน ส่งเสริมความน่าเชื่อถือ ความโปร่งใสตรวจสอบได้ระหว่างแหล่งผู้ให้และประเทศคู่ร่วมมือในการใช้ประโยชน์จากงบประมาณความช่วยเหลือ ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการความช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ

หลักการในเรื่องประสิทธิผลของการให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นทางการเพื่อการพัฒนาตัวเองที่ส่งผลให้ประเทศผู้ให้ทั้งหลายที่เป็นสมาชิก OECD รวมทั้งประเทศผู้ให้รายใหม่ (Emerging Donor) อย่างประเทศไทย ต้องรับเอาหลักการนี้มาปรับปรุงแนวทางการให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นทางการเพื่อการพัฒนา (ODA) ของตนให้มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น

2.5 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของประเทศไทย

2.5.1.1 รายงานการศึกษาของ อภินันท์ ภัทรธยานนท์ (2548) เรื่อง “การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาแก่ต่างประเทศของไทย” ซึ่งให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนบทบาทของประเทศไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการกดดันจากชุมชนระหว่างประเทศทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม โดยระบุว่า จากผลการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงกว่าสิบปีที่ผ่านมา ประเทศไทยถูกคาดหวังและถูกผลักดันภาระหน้าที่จากชุมชนระหว่างประเทศในบทบาทผู้ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่ประเทศกำลังพัฒนาในอนุภูมิภาคและประเทศเพื่อนบ้าน ปัจจุบันประเทศไทยจึงอยู่ในช่วงการปรับเปลี่ยนบทบาทจากประเทศผู้รับความช่วยเหลือ (recipient country) ไปเป็นประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือ (donor country) ซึ่งผลการศึกษาโดยสรุปพบว่า ประเทศไทยยังขาดการประสานเชื่อมโยงและสอดคล้องระหว่างนโยบายการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศกับนโยบายอื่น เนื่องจากส่วนราชการต่าง ๆ สามารถดำเนินกิจกรรมการให้ความช่วยเหลือได้เอง ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนและสับสนแก่ประเทศผู้รับ ดังนั้น จึงเสนอให้มีหน่วยงานกลางในการประสานทั้งนโยบาย แผนงาน และงบประมาณ ซึ่งประเด็นปัญหานี้เองเกิดขึ้นทั้งในด้านงานให้ความช่วยเหลือและงานรับความช่วยเหลือ

2.5.1.2 รายงานการศึกษาของ เปี่ยมศักดิ์ มลิณฑจินดา (2549) เรื่อง “ความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศ : กรณีศึกษาประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ซึ่งให้เห็นปัญหาเดียวกับที่รายงานการศึกษาของ อภินันท์ ภัทรธยานนท์ (2548) ได้ระบุไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในประเด็นปัญหาขาดการประสานเชื่อมโยงและสอดคล้องระหว่างนโยบายการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศกับนโยบายอื่น และการขาดการจัดทำยุทธศาสตร์การให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศแบบองค์รวม ซึ่งเป็นการตอกย้ำถึงสิ่งที่ประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งปรับปรุงเพื่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศ (ODA) ต่อไป

รายงานการศึกษาทั้งสองฉบับข้างต้น ทำให้ทราบถึงปัญหาในการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศของไทยที่สำคัญ คือ การประสานเชื่อมโยงระหว่างนโยบายการให้ความช่วยเหลือกับนโยบายการพัฒนาประเทศในด้านอื่น ๆ เนื่องจากไม่มียุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศในภาพรวม ส่วนปัญหาในระดับปฏิบัติคือ ความทับซ้อนในการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของไทย ซึ่งประเด็นปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศของไทย แต่จนถึงปัจจุบัน ปัญหาดังกล่าวยังคงดำเนินอยู่และไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง รายงานการศึกษานี้ จึงจะเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.5.2 การให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศของญี่ปุ่น

2.5.2.1 งานวิจัยของ ทราโย แก้ว ทิพากร และคณะ (2553) เรื่อง “บทบาทของสถาบันในกระบวนการให้ความช่วยเหลือต่างประเทศ : กรณีศึกษาบทบาทของ JICA ในกระบวนการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นแก่ประเทศกำลังพัฒนาในช่วงหลังสงครามเย็น” ซึ่งให้เห็นลักษณะเด่นในการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศของญี่ปุ่น และการกำหนดนโยบายการให้ความช่วยเหลือต่างประเทศ ดังนี้

1) ญี่ปุ่นเรียกการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศว่าเป็นความร่วมมือทางเศรษฐกิจ มีหลากหลายประเภท ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐและเอกชนในรูปของการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา (Official Development Assistance; ODA) ทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคี พัฒนาการของการให้ความช่วยเหลือ ODA ของญี่ปุ่น เปลี่ยนแปลงไปตามนโยบายของประเทศและสภาพแวดล้อมของโลก ในช่วงแรก ญี่ปุ่นให้ ODA เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่การไหลเวียนของเงินทุนและสินค้าทั้งของรัฐบาลและเอกชนระหว่างญี่ปุ่นกับประเทศกำลังพัฒนา และเพื่อส่งเสริมการค้าให้สินค้าอุตสาหกรรมของญี่ปุ่น ต่อมาเศรษฐกิจของญี่ปุ่นขยายตัวและมีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจโลกมากขึ้น ญี่ปุ่นเพิ่มปริมาณความช่วยเหลือขึ้นอีกเท่าตัว เป็นยุคของการใช้ ODA เพื่อเป้าหมายทางการเมือง คือเพิ่มบทบาทของญี่ปุ่นในเอเชีย ตั้งแต่ปลายทศวรรษ 2523–2545 (ค.ศ. 1980–2002) เป้าหมายของการให้ ODA มีความหลากหลายมากขึ้น สอดคล้องกับจุดสนใจร่วมของโลก คือ แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และการค้าเสรี เน้นการให้ความช่วยเหลือประเทศด้อยพัฒนาโดยเฉพาะในอินโดจีนและแอฟริกา ความช่วยเหลือเพื่อตอบรับกับวิกฤตเศรษฐกิจในเอเชีย ปลายทศวรรษ 2533 (ค.ศ. 1990) ญี่ปุ่นประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้รัฐบาลต้องปรับปรุงการให้ ODA โดยเน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ กล่าวคือ เน้นแนวคิดความเป็นเจ้าของและการมีส่วนร่วมของประเทศผู้รับ และแนวคิดที่มนุษย์เป็นศูนย์กลางในการพัฒนามากขึ้น มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อปรับปรุงการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่น และศึกษายุทธศาสตร์ของ ODA และตั้งแต่ปี 2545 (ค.ศ. 2002)–ปัจจุบัน ญี่ปุ่นมีเป้าหมายที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นมหาอำนาจหนึ่งของโลก จึงให้ความสนใจต่อประเด็นสำคัญต่าง ๆ ของโลก เช่น การปกป้องสิ่งแวดล้อม การรักษาสันติภาพ และประชาธิปไตย ODA จึงถูกปรับปรุงให้มีความคล่องตัว โปร่งใส เน้นความมั่นคงของมนุษย์ ส่งเสริมการพึ่งตนเองของประเทศกำลังพัฒนา และความเท่าเทียมกันในสังคม

2) รัฐบาลญี่ปุ่นได้ก่อตั้ง Japan International Cooperation Agency (JICA) ขึ้นในปี 2517 เป็นหน่วยงานที่ดูแลการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศ ต่อมาได้จัดตั้ง Japan Bank for International Cooperation: JBIC) เพื่อดูแลโครงการเงินกู้ทั้งหมด ในปี 2546 JICA ได้ปรับตัวเป็นองค์กรอิสระ ดำเนินงานตามเป้าหมายระยะกลางของกระทรวงการต่างประเทศ ต่อมาในปี 2551 JICA ได้ควบรวมกิจการของ JBIC บางส่วนเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานสูงสุด เช่น เมื่อมีการให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าและเงินกู้เพื่อการก่อสร้างโครงการสร้างพื้นฐานใด ๆ JICA จะสามารถจัดหา ให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการเพื่อพัฒนาศักยภาพมนุษย์ที่มีความสามารถในการใช้งานและดูแลรักษาสิ่งปลูกสร้างนั้น ๆ ไปพร้อม ๆ กันได้ นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งสถาบันวิจัยของ JICA ขึ้น เพื่อทำหน้าที่วิจัยเชิงนโยบายโดยให้ความสำคัญต่อการสร้างความ

เข้าใจในกลุ่มสาธารณชนเพื่อส่งเสริมกิจกรรม ODA ของญี่ปุ่น และยังเป็นการรวบรวมประสบการณ์และความรู้ของทั้ง JICA เดิม และ JBIC เข้าด้วยกัน

3) หน่วยงานที่กำหนดนโยบายการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่น คือ คณะกรรมการความร่วมมือทางเศรษฐกิจโพ้นทะเล (Overse Economic Cooperation Council; OECC) มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เลขานุการคณะรัฐมนตรีเป็นรองประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจการค้า และอุตสาหกรรม (METI) OECC ก่อตั้งขึ้นภายใต้สำนักคณะรัฐมนตรีเมื่อปี 2549 เป็นผู้พิจารณาประเด็นสำคัญในนโยบาย ODA เช่น จำนวนงบประมาณในภาพรวม พื้นที่ที่ควรให้ความสำคัญ และประเด็นในการให้ความช่วยเหลือ หน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ODA คือ กระทรวงการคลัง รับผิดชอบจัดหางบประมาณในการดำเนินงาน รวมทั้งพิจารณาผลตอบแทนที่จะได้รับจากโครงการความช่วยเหลือต่าง ๆ และความเป็นไปได้ของโครงการ เนื่องจากสัดส่วนความช่วยเหลือของญี่ปุ่นเป็นเงินกู้มากกว่าโครงการให้เปล่า กระทรวงการต่างประเทศ เป็นผู้ให้ความเห็นในการกำหนดนโยบายความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศ รวมทั้งจัดทำ Country Assistance Program เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาให้ความช่วยเหลือโครงการที่เสนอขอจากประเทศต่าง ๆ กำกับดูแล JICA และหน่วยงานย่อยที่รับนโยบายไปสู่การปฏิบัติคือ International Cooperation Bureau (ICB) ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี 2549 เป็นหน่วยงานวางแผนและร่างนโยบายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือทั้งทวิภาคีและพหุภาคี และประสานการกำหนดนโยบายเข้ากับการปฏิบัติตามนโยบาย รวมถึงประสานกับกระทรวงและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การปฏิบัติตามนโยบายเป็นไปอย่างราบรื่น ในปี 2550 กระทรวงการต่างประเทศได้จัดตั้งสภาที่ปรึกษาด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ (Advisory Council on International Cooperation) ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านความร่วมมือระหว่างประเทศจากหลากหลายสาขา เช่น นักวิชาการ นักธุรกิจ และ NGO และกระทรวงเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรม (METI) มีบทบาทเกี่ยวข้องกับโครงการด้านเงินกู้ที่มีข้อผูกมัดให้ใช้สินค้าหรือบริการของญี่ปุ่น (tied aid) ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของทั้งประเทศผู้รับซึ่งอาจมีความผิดเคืองทางการเงิน และเพื่อประโยชน์ของอุตสาหกรรมญี่ปุ่นด้วย

4) กรอบในการกำหนดนโยบายการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่น ประกอบด้วยธรรมนูญการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา (ODA Charter) ว่าด้วยปรัชญาของการให้ความช่วยเหลือ หลักการในการดำเนินงาน ODA และการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติตามนโยบาย ODA รวมทั้งการรายงานผลของการปฏิบัติงาน ถ้ายทอดลงมาเป็นนโยบายระยะกลางเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา (Medium-term Policy on Official Development Assistance) กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือ และแผนการให้ความช่วยเหลือรายประเทศ (Country Assistance Plan) ซึ่งเริ่มจัดทำขึ้นตั้งแต่ปี 2546 สำหรับประเทศผู้รับรายสำคัญเพื่อให้ความช่วยเหลือมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดทิศทางของความร่วมมือกับประเทศนั้น ๆ ลำดับความสำคัญของประเด็นที่จะให้ความช่วยเหลือแก่แต่ละประเทศ อุปสรรคสำคัญในการให้ความช่วยเหลือประเทศนั้น ๆ และประเด็นที่จะต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษของแต่ละประเทศ การคัดเลือกประเทศที่สมควรต้องทำแผน ขึ้นอยู่กับปริมาณของความช่วยเหลือที่ให้แก่ประเทศนั้น ๆ ความสำคัญของประเทศนั้นต่อยุทธศาสตร์ของญี่ปุ่นในด้านต่าง ๆ ความเชื่อมโยงของประเทศนั้น ๆ

กับภูมิภาค และประเด็นที่อยู่ในความสนใจของโลก แผนการให้ความช่วยเหลือมีระยะเวลาประมาณ 5 ปี โดย International Cooperation Bureau (ICB) เป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดนโยบาย และ JICA เป็นหน่วยงานปฏิบัติ ในกระบวนการกำหนดนโยบายและการแปรนโยบายไปสู่การปฏิบัติ นอกจาก ICB แล้ว ภาคธุรกิจและองค์กรอิสระอื่น ๆ ภายใต้กระทรวง METI ที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับภาคธุรกิจ เช่น Japan Overseas Development Corporation (JODC) และ Japan External Trade Organization (JETRO) ยังเป็นช่องทางที่ภาคธุรกิจจะสามารถเสนอความต้องการของตนและ feedback ให้รัฐบาลได้รับทราบเพื่อนำไปสู่ความร่วมมือกันอย่างแน่นแฟ้นระหว่างรัฐบาลและภาคธุรกิจในการใช้ ODA ให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่สำหรับชาวญี่ปุ่น ความเข้มแข็งของภาคธุรกิจก็เป็นกำลังสำคัญที่เสริมให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นประสบความสำเร็จด้วยดี

2.5.2.2 Country Assistance Policy สำหรับประเทศไทยฉบับปัจจุบัน ญี่ปุ่นเห็นว่าประเทศไทยเป็นส่วนยุทธศาสตร์ของญี่ปุ่น เนื่องจากญี่ปุ่นเป็นประเทศอันดับหนึ่งในแง่ของปริมาณการค้า การลงทุน และ ODA ของประเทศไทย ในขณะที่ประเทศไทยมีความสำคัญที่สุดต่อญี่ปุ่นในฐานะเป็นฐานการผลิตที่ช่วยให้บริษัทญี่ปุ่นยังคงเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมรถยนต์และอิเล็กทรอนิกส์ ถึงแม้ประเทศไทยจะเป็นประเทศรายได้ปานกลางค่อนข้างสูง แต่ยังมีจำเป็นต้องแก้ไขประเด็นภายในประเทศทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อที่จะบรรลุการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งการควบคุมป้องกันน้ำท่วมจากเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่เมื่อปี 2554 ประเทศไทยยังตั้งอยู่ในศูนย์กลางของภูมิภาคลุ่มน้ำโขง และมีบทบาทสำคัญในการก่อตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ดังนั้น นโยบายพื้นฐานในการให้ความช่วยเหลือและการเป็นหุ้นส่วน คือ การส่งเสริมผลประโยชน์ร่วมกัน และสนับสนุนการพัฒนาอย่างสมดุลของภูมิภาคอาเซียนและอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงบนพื้นฐานของการเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ สาขาความร่วมมือกับประเทศไทยที่สำคัญ ได้แก่ (1) การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและรับมือกับ maturing society เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมร่วมกันในประเทศไทย และญี่ปุ่น โดยจะสนับสนุนการป้องกันน้ำท่วม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาคอุตสาหกรรม เสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและญี่ปุ่น พัฒนาพื้นฐานต่าง ๆ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันผ่านการดำเนินยุทธศาสตร์ Japan's New Growth Strategy และพัฒนาขีดความสามารถในการวิจัยและสร้างเครือข่ายความร่วมมือไทย-ญี่ปุ่น แก้ปัญหาการเป็นสังคมสูงวัย เช่น สิ่งแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สังคมผู้สูงอายุ และการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสทางสังคม (socially vulnerable) โดยใช้ประสบการณ์ของญี่ปุ่น รวมทั้งร่วมมือกับประเทศไทยในฐานะประเทศผู้ให้ (2) จัดการกับประเด็นร่วมของประเทศอาเซียน เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมโยงของอาเซียนและบรรเทาความไม่เท่าเทียมระหว่างประเทศในอาเซียนและอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (3) ส่งเสริมความร่วมมือใต้-ใต้ (South-South Cooperation) ไปสู่ประเทศนอกอาเซียน เน้นประเทศในแอฟริกา เพิ่มความร่วมมือกับประเทศไทยในฐานะประเทศผู้ให้เพื่อจัดการกับประเด็นระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ญี่ปุ่นคาดหวังว่า ODA ที่ให้แก่ประเทศไทยจะเป็นตัวแบบความร่วมมือเพื่อการพัฒนาสำหรับประเทศรายได้ปานกลางค่อนข้างสูงประเทศอื่น ๆ และผลลัพธ์ของความร่วมมือมุ่งที่การใช้ประโยชน์และความร่วมมือในประเทศอื่น ๆ เช่น ประเทศในอาเซียน นอกจากนี้ ODA จะดำเนินความร่วมมือกับผู้มีส่วนร่วม (บริษัทเอกชน NGOs มหาวิทยาลัย และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ของญี่ปุ่น และการจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือกับผู้มีส่วนร่วมฝ่ายไทย ความร่วมมือกับ

ประเทศไทยจะดำเนินงานผ่านความร่วมมือทางวิชาการและโครงการเงินกู้ Yen Loan อย่างมียุทธศาสตร์ผ่านการประเมินความต้องการอย่างรอบคอบ

งานวิจัยข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า ญี่ปุ่นมีการจัดการเชิงสถาบันที่กำกับการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่ชัดเจนและเป็นระบบ คือมีธรรมเนียมการให้ความช่วยเหลือ นโยบายระยะกลาง และแผนงานระดับประเทศ โดยมีคณะกรรมการระดับชาติที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานเพื่อกำหนดนโยบาย และเป้าหมายในการให้ความช่วยเหลือ รวมทั้งปรับปรุงการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายของประเทศและสภาพแวดล้อมของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลา มีการประสานงานในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติระหว่างกระทรวงหลักและภาคธุรกิจเพื่อให้การดำเนินงาน ODA เกิดประโยชน์สูงสุดต่อญี่ปุ่น นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังมีการจัดการองค์กรที่ปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศที่มีเอกภาพ คือมี JICA ที่ดำเนินการให้ความช่วยเหลือทุกรูปแบบทั้งเงินกู้ เงินให้เปล่า และความร่วมมือทางวิชาการ ซึ่งประเทศไทยควรศึกษาบทเรียนและประสบการณ์การดำเนินงานของญี่ปุ่น และนำมาพัฒนาการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือของไทยอย่างเหมาะสม เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

บทที่ 3 ผลการศึกษา

3.1 การดำเนินงานให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยต่อประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

3.1.1 ประเทศไทยเริ่มมีบทบาทในการให้ความร่วมมือทางวิชาการแก่ต่างประเทศตั้งแต่ปี 2498 โดยกรมวิเทศสหการ ในระยะแรก ความร่วมมือยังจำกัดเฉพาะการจัดการศึกษา ฝึกอบรม หรือ ศึกษาดูงานในประเทศไทยให้แก่ผู้รับทุนขององค์การระหว่างประเทศหรือผู้ให้อื่น ๆ ที่เสนอขอความร่วมมือมา โดยรัฐบาลไทยออกค่าใช้จ่ายบางส่วน ในปี 2504 ประเทศไทยเริ่มให้ความร่วมมือภายใต้แผนโคลัมโบ โดยให้ทุนรัฐบาลไทยแก่ผู้รับทุนจากประเทศสมาชิกมาศึกษา ฝึกอบรม หรือดูงานในประเทศไทย ต่อมาได้มีการขยายความร่วมมือในรูปการให้บริการผู้เชี่ยวชาญ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องอุปโภค บริโภค จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2534 รัฐบาลภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรี นายอานันท์ ปันยารชุน แสดงเจตนารมณ์ที่จะสืบทอดนโยบายการเปลี่ยนภูมิภาคอินโดจีนจากสนามรบเป็นสนามการค้าที่ได้ ริเริ่มในรัฐบาลสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ โดยได้จัดสรรงบประมาณการให้ความร่วมมือทางวิชาการ แก่ต่างประเทศโดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้านจากเดิม 25 ล้านบาท ในปี 2534 เป็น 175 ล้านบาท ในปี 2535 และเพิ่มขึ้นเป็นลำดับจนถึง 412 ล้านบาท ในปี 2540 หลังจากนั้น งบประมาณที่ได้รับ จัดสรรลดลงอยู่ที่ระดับ 100 ล้านบาท เนื่องจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในไทยและภูมิภาค ปัจจุบัน งบประมาณความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ได้รับจัดสรรอยู่ระดับประมาณ 500 ล้านบาท นโยบายการให้ ความร่วมมือแก่ต่างประเทศในช่วงเริ่มต้นเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมความร่วมมือ ทางเศรษฐกิจ วิชาการ วัฒนธรรม และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับประเทศต่าง ๆ ทั้งในระดับทวิภาคี และพหุภาคีโดยเพิ่มบทบาทของไทยในการช่วยเหลือและสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจแก่ประเทศ กำลังพัฒนาโดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้าน

3.1.2 ปี 2547 มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่าง ประเทศ พ.ศ. 2547 ยุบกรมวิเทศสหการ และจัดตั้งเป็นสำนักงานความร่วมมือเพื่อพัฒนา ระหว่างประเทศ มีภาระหน้าที่ในการปฏิบัติราชการเกี่ยวกับการบริหารความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม วิชาการ ตลอดจนส่งเสริมการวิจัย การเผยแพร่ และการฝึกอบรม โดยร่วมมือกับต่างประเทศหรือองค์กรต่างประเทศเพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งภายในประเทศและ ต่างประเทศ ต่อมาปี 2558 ได้มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 12) ยกเลิก พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศ พ.ศ. 2547 และให้ออน อานาจหน้าที่ของสำนักงานฯ ไปเป็นอำนาจหน้าที่ของกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวง การต่างประเทศ

3.1.3 รัฐบาลไทยได้จัดตั้งคณะกรรมการนโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการ กับต่างประเทศ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธาน คณะกรรมการ ประกอบด้วยปลัดกระทรวงจากทุกส่วนราชการ ผู้แทนภาคเอกชน (สภาหอการค้าไทย สภาอุตสาหกรรม

แห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทย) โดยอธิบดีกรมความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นกรรมการ และเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการให้และรับความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการกับต่างประเทศให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยแนวนโยบายหลักในการให้ความร่วมมือของไทย ได้แก่

- 1) เสริมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้าน
  - 2) ผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางทางวิชาการของภูมิภาค
  - 3) ช่วยพัฒนาและจัดความยากจนของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งผลกระทบที่จะส่งผลถึงประเทศไทย โดยการให้ความร่วมมือทางวิชาการแก่ประเทศเพื่อนบ้านและประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ในด้านที่ไทยมีศักยภาพ ได้แก่ การเกษตร การศึกษา การสาธารณสุข และอื่น ๆ
  - 4) ร่วมมือกับนานาชาติในรูปของความร่วมมือแบบหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาโดยมุ่งเน้นที่การเสริมสร้างเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่าง ๆ
  - 5) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและประชาชนในการดำเนินงานความร่วมมือทางวิชาการของไทย
  - 6) ขยายและยกระดับบทบาทและความร่วมมือทางวิชาการของไทยในเวทีโลก
- การประชุมคณะกรรมการนโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการกับต่างประเทศครั้งล่าสุดเมื่อปี 2550

3.1.4 ความร่วมมือทวิภาคี: รัฐบาลไทยได้ดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนากับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเป็นทางการ เริ่มจาก สปป.ลาว ปี 2516 เมียนมา ปี 2531 กัมพูชา ปี 2532 และเวียดนาม ปี 2535 โดยมีกลไกความร่วมมือ 2 ระดับ ได้แก่

- ระดับที่ 1 การประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือไทย-ประเทศคู่ร่วมมือ (สปป.ลาว กัมพูชา เมียนมา เวียดนาม) (Joint Commission for Bilateral Cooperation) โดยมีประธานร่วม ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย และ ประเทศคู่ร่วมมือ
- ระดับที่ 2 การประชุมความร่วมมือทางวิชาการไทย-ประเทศคู่ร่วมมือ (Consultation on Technical Cooperation) โดยมีประธานร่วม ได้แก่

ประเทศ/ ประธานร่วม	ประเทศไทย	ประเทศคู่ร่วมมือ
สปป.ลาว	อธิบดีกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ	อธิบดีคณะกรรมการร่วมลาว-ไทย กระทรวงการต่างประเทศ
กัมพูชา	อธิบดีกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ	เลขาธิการสภาเพื่อการพัฒนาแห่งชาติ กัมพูชา
เมียนมา	อธิบดีกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ	อธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศและ เศรษฐกิจ กระทรวงการต่างประเทศ
เวียดนาม	อธิบดีกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ	อธิบดีกรมสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับ ต่างประเทศ กระทรวงวางแผนและการ ลงทุน

โดยการประชุมความร่วมมือทางวิชาการระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านจะจัดทุก 18 เดือนโดยประมาณ และสลับกันเป็นเจ้าภาพ วัตถุประสงค์ของการประชุมความร่วมมือทางวิชาการ ได้แก่

- 1) เพื่อติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานความร่วมมือที่ผ่านมา รวมถึงทบทวนและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และประเด็นท้าทายต่าง ๆ ในการดำเนินงาน
- 2) เพื่อพิจารณาคำขอความร่วมมือใหม่ที่ประเทศคู่ร่วมมือเสนอ (demand driven)
- 3) เพื่อกำหนดทิศทางและกรอบการดำเนินงานความร่วมมือ/แผนงานความร่วมมือทางวิชาการไทย-ประเทศคู่ร่วมมือในระยะต่อไป
  - ขั้นตอนการดำเนินงานความร่วมมือทวิภาคี
    - 1) ประเทศคู่ร่วมมือส่งคำขอโครงการ/ทุนศึกษา ฝึกอบรม ดูงาน ให้ฝ่ายไทยพิจารณาล่วงหน้าก่อนการประชุมความร่วมมือทางวิชาการอย่างน้อย 2 สัปดาห์ แต่ในทางปฏิบัติมักจะได้รับล่วงหน้าไม่ถึง 1 สัปดาห์
    - 2) กรมความร่วมมือระหว่างประเทศร่วมกับหน่วยงานไทยพิจารณาคำขอความร่วมมือ โดยมีหลักเกณฑ์เบื้องต้น ได้แก่ ความสอดคล้องของคำขอต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมทั้งยุทธศาสตร์การพัฒนารายสาขาของประเทศคู่ร่วมมือ ความเข้าช้ซ้อนกับกรอบความร่วมมืออื่น ๆ ที่กรมความร่วมมือฯ ดำเนินงาน ความพร้อมและศักยภาพของหน่วยงานไทยที่จะเป็นหน่วยงานดำเนินโครงการ และงบประมาณที่ได้รับ
    - 3) กรมความร่วมมือฯ แจ้งผลการพิจารณาคำขอในที่ประชุมความร่วมมือทางวิชาการ หากคำขอใดได้รับความเห็นชอบ ฝ่ายไทยจะจัดส่งคณะผู้เชี่ยวชาญไปสำรวจพื้นที่ เก็บข้อมูลเพิ่มเติม และหารือรายละเอียดกับ counterpart เพื่อออกแบบโครงการ (Detail design) และจัดทำแผนงานโครงการ (Workplan)
    - 4) กรมความร่วมมือฯ ให้ความเห็นชอบต่อแผนงานโครงการ และส่งให้ประเทศคู่ร่วมมือพิจารณา
    - 5) เมื่อประเทศคู่ร่วมมือแจ้งเห็นชอบต่อแผนงานโครงการแล้ว จึงเริ่มดำเนินงาน โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการ (Project Steering Committee) เป็นกลไกในการบริหารโครงการตามแนวทาง Project Cycle Management

ตารางที่ 1 การดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนา กับประเทศเพื่อนบ้าน ระหว่างปี พ.ศ. 2555-ปัจจุบัน

ประเทศ	แผนงาน / โครงการ
กัมพูชา	Education – โครงการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาไทย ณ มหาวิทยาลัยพนมเปญ – โครงการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย ณ มหาวิทยาลัยพระตะบอง Public Health

ประเทศ	แผนงาน / โครงการ
	<ul style="list-style-type: none"> - โครงการพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์ของโรงพยาบาลจังหวัดเกาะกง <p>Economic and Social Development</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงการศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานไทย- กัมพูชา - โครงการจัดตั้งสถานแรกรับเหยื่อการค้ามนุษย์ ณ ปอยเปต บันเตียเมียนเจย <p>Agriculture</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงการพัฒนากลุ่มเกษตรกรปลูกผัก และ ผลไม้ เพื่อยกระดับมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรของราชอาณาจักรกัมพูชา <p>Human Resource Development</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทุนศึกษาระดับปริญญาโท ปีละ 15 ทุน - ทุนฝึกอบรมระยะสั้น ปีละ 15 หลักสูตร (หลักสูตรละ 10 คน)
สปป.ลาว	<p>Agriculture</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงการส่งเสริมการปลูกข้าวโพดหวานและถั่วลิสงเพื่อผลิตเป็นสินค้าในแขวงเวียงจันทน์ - โครงการพัฒนาเกษตรและป่าไม้เขตโพนทอง เมืองเวียงคำ แขวงหลวงพระบาง - โครงการพัฒนาห้องปฏิบัติการวิเคราะห์คุณภาพอาหารสัตว์ - โครงการพัฒนาห้องปฏิบัติการโรคปลา <p>Education</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงการพัฒนาหลักสูตรนานาชาติระดับปริญญาโท สาขาการศึกษาพัฒนาของมหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว - โครงการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย - โครงการพัฒนาโรงเรียนเทคนิคแขวงสะหวันนะเขต - โครงการยกระดับนักวิเคราะห์การแพทย์ให้เป็นระดับปริญญาตรี - โครงการพัฒนาวิทยาลัยพลศึกษา - โครงการพัฒนาวิทยาลัยศิลปศึกษา - โครงการพัฒนาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาวิทาลัยจำปาสัก - โครงการพัฒนาโรงเรียนมัธยมสมบูรณ์เมืองเวียงไซ แขวงหัวพัน - โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการกีฬา - โครงการพัฒนาสถาบันผู้บริหารการพัฒนาการศึกษา <p>Public Health</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงการพัฒนาโรงพยาบาลเมืองโพนโฮง - โครงการพัฒนาโรงพยาบาลแขวงบ่อแก้ว - โครงการพัฒนาโรงพยาบาลเมืองปากซอง แขวงจำปาสัก <p>Infrastructure Development</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงการจัดทำแผนแม่บทระบบประปาแขวงหลวงพระบาง <p>Environment</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงการความร่วมมือไทย- ลาว เพื่อพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ประเทศ	แผนงาน / โครงการ
	<p>Trade and Investment</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงการนำร่องการพัฒนาระบบ ICT เพื่อพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านการค้า <p>Social Development</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาสังคมมิตรภาพลาว- ไทย - โครงการจัดตั้งศาลปกครอง สปป.ลาว <p>แผนงานด้านการศึกษา</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงการพัฒนาศักยภาพด้านการเกษตรของมหาวิทยาลัยจำปาสัก - โครงการพัฒนาบุคลากรคณะเกษตรศาสตร์นาบง มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว - โครงการพัฒนาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ - โครงการพัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัยสุพานวง - โครงการพัฒนาห้องสมุดของมหาวิทยาลัยสุพานวง - โครงการพัฒนาหลักสูตรปรุงแต่งกิจกรรมของมหาวิทยาลัยสุพานวงส์ - โครงการพัฒนาโรงเรียนเทคนิคแขวงเวียงจันทน์ - โครงการพัฒนาโรงเรียนกิจกรรมดงคำซ้าง - โครงการพัฒนาโรงเรียนเทคนิควิชาซีพแขวงหลวงพระบาง <p>Human Resource Development</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทุนศึกษาระดับปริญญาโท ปีละประมาณ 30 ทุน - ทุนฝึกอบรมระยะสั้น ปีละ 20 หลักสูตร (หลักสูตรละ 5- 10 คน)
เมียนมา	<p>Agriculture</p> <ul style="list-style-type: none"> - Livestock Development in Myawady - Dairy Development in Myanmar <p>Education</p> <ul style="list-style-type: none"> - Teaching Thai Language at Yangon University of Foreign Language - Teaching Thai Language at Mandalay University of Foreign Language <p>Public Health</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hospital Improvement in Tachilek <p>Environment</p> <ul style="list-style-type: none"> - Promotion of sustainable management and use of bamboo in Myanmar <p>แผนงานพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายและพื้นที่โครงการที่เกี่ยวข้อง</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงการพัฒนาแผนกฉุกเฉินโรงพยาบาลทวาย - โครงการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีทวาย และโรงเรียนเทคนิคทวาย <p>Human Resource Development</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทุนศึกษาระดับปริญญาโท ปีละ 15 ทุน - ทุนฝึกอบรมระยะสั้น ปีละ 25 หลักสูตร (หลักสูตรละ 7- 10 คน)

ประเทศ	แผนงาน / โครงการ
เวียดนาม	<ul style="list-style-type: none"> - โครงการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยเวียดนาม (มหาวิทยาลัยดานัง มหาวิทยาลัยแห่งชาติ ฮานอย และมหาวิทยาลัยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์โฮจิมินห์) - โครงการติดตั้งปะการังเทียมและธนาคารสัตว์น้ำที่จังหวัดก่าเมาและจังหวัดเกียนยาง

3.1.5 ความร่วมมือไตรภาคี: กรมความร่วมมือระหว่างประเทศร่วมกับแหล่งผู้ให้ต่าง ๆ ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ โดยเฉพาะกัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา และเวียดนาม โดยถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ของไทยผ่านรูปแบบการดำเนินงานหลักคือ การจัดฝึกอบรมและโครงการความร่วมมือไตรภาคี

ตารางที่ 2 การดำเนินงานความร่วมมือไตรภาคีที่ให้กับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาค ลุ่มน้ำโขง ระหว่างปี พ.ศ. 2555-ปัจจุบัน

แหล่งผู้ให้	การดำเนินงาน
ญี่ปุ่น	จัดหลักสูตรฝึกอบรมประเทศที่สาม (Third Country Training Program) ในสาขาเกษตร ส่งเสริมการค้าการลงทุน การพัฒนาอุตสาหกรรม พลังงาน และพัฒนาสังคม รวมทั้งโครงการความร่วมมือไตรภาคีให้แก่เมียนมาภายใต้แผนงาน 3 ปี ด้าน Tourism, Foot and Mouth Diseases และ Hydrology (Advance Flood Forecasting, Flash Flood Forecasting, Remote Sensing and GIS Application in Hydrology)
UNICEF และ UNFPA	จัดฝึกอบรมประเทศที่สาม (Third Country Training Program) ด้านสาธารณสุข การพัฒนาเยาวชน และการพัฒนาสังคม และโครงการไตรภาคี (ความร่วมมือระหว่างไทย UNFPA และ สปป.ลาว) ด้านอนามัยแม่และเด็ก เน้นพัฒนาการผดุงครรภ์ (Midwifery)
เยอรมนี	ดำเนินโครงการไตรภาคีระหว่างไทย เยอรมนี และประเทศคู่ร่วมมือ เช่น โครงการห่วงโซ่อุปทานกระดาษ (สปป.ลาว) โครงการเสริมสร้างระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีแห่งชาติดของ สปป.ลาว (Lao GAP) โครงการเสริมสร้างระบบบริหารสหกรณ์ในเขตภาคกลางของเวียดนาม เป็นต้น
สิงคโปร์	จัดฝึกอบรม จำนวน 5-10 หลักสูตร ต่อปี เช่น SMEs Development, Cross-Border Procedures, Food Safety และ Logistics Management ตามที่ไทยและสิงคโปร์ตกลงกัน
ฝรั่งเศส	ให้ทุนศึกษาระดับปริญญาเอก (ทุนกาญจนาภิเษก) แก่ประเทศเพื่อนบ้าน (The Joint TICA-TRF-French Embassy in Thailand Fellowship for Doctoral Studies)
สวีเดน	ให้ทุนศึกษาระดับปริญญาเอก ไตรภาคีไทย-สวีเดน แก่ประเทศเพื่อนบ้าน (The Joint TICA-TRF-Sida-ISP Fellowship for Doctoral Studies)

แหล่งผู้ให้	การดำเนินงาน
เกาหลีใต้	KOICA-TICA Joint Training Program จำนวน 3-5 หลักสูตรต่อปี เช่น Sustainable Rural Development Based on Sufficiency and Creative Economy, Sustainable Rural Development and Sufficiency Economy และ Integrated Healthcare Management based on Primary Health Care and Health System Strengthening Approach

3.1.6 ความร่วมมือในกรอบอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง: กรมความร่วมมือระหว่างประเทศได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้เป็นหัวหน้าคณะทำงานสาขาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยภายใต้กรอบ GMS และได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบการให้ความร่วมมือทางวิชาการต่อประเทศสมาชิกภายใต้กรอบ ACMECS โดยเป็นหน่วยงานหลักดำเนินงานความร่วมมือสาขาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และบริหารกองทุนสนับสนุนการดำเนินงานตามปฏิญญาผู้นำว่าด้วยการเป็นหุ้นส่วนเพื่อต่อสู้โรคไข้หวัดนกและโรคติดต่ออื่น ๆ ภายใต้กรอบ ACMECS

ตารางที่ 3 การดำเนินงานความร่วมมือในกรอบอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ระหว่างปี พ.ศ. 2555-ปัจจุบัน

กรอบความร่วมมือ	การดำเนินงานที่ผ่านมา
Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS	<ul style="list-style-type: none"> - ให้ทุนศึกษาตามคำประกาศของนายกรัฐมนตรีในการประชุม ACMECS Summit ปี 2546 จำนวน 100 ทุน และปี 2551 อีกจำนวน 100 ทุน - โครงการความร่วมมือทวิภาคีกับแต่ละประเทศสมาชิก 13 โครงการ และโครงการร่วมทุกประเทศ 1 โครงการ รวมทั้งจัดฝึกอบรม/ศึกษาดูงานในสาขาความร่วมมือภายใต้กรอบ ได้แก่ การเกษตร การอำนวยความสะดวกการค้าและการลงทุน การเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม การท่องเที่ยว อุตสาหกรรมและพลังงาน จำนวน 60 หลักสูตร - ดำเนินงานตามแผนการต่อสู้โรคไข้หวัดนกและโรคติดต่ออื่น ๆ ตั้งแต่ปี 2549 เช่น การจัดฝึกอบรมด้าน Prevention of HIV and Sexual Transmitted Infections และ Outbreak Investigation for Surveillance Rapid Response Team (SRRT) ให้แก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น - จัดทำแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ระยะ 2 ปี (2554-2555) เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานสาขาต่าง ๆ ของกรอบ ACMECS และดำเนินการจัดฝึกอบรม จำนวน 25 หลักสูตร กับ 1 โครงการ
Greater Mekong Subregion Economic Cooperation	<ul style="list-style-type: none"> - จัดฝึกอบรมด้านการพัฒนาฝีมือแรงงานให้แก่ประเทศสมาชิก GMS หลักสูตร Planning Organization and Implementation of Training, Competency Based Training, Employment-oriented Modular Training และ Management of Skill Development และการประชุม

กรอบความร่วมมือ	การดำเนินงานที่ผ่านมา
Program: GMS	<p>ผู้เชี่ยวชาญเพื่อพัฒนามาตรฐานฝีมือแรงงานร่วมกันใน GMS</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดฝึกอบรมหลักสูตรด้าน HIV/AIDS จำนวน 4 หลักสูตร - จัด GMS Workshop on Initiatives and Opportunities for Joint Standard Setting on Victim Identification Guidelines and Standard Operating Procedures (SOPs) ร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เมื่อมิถุนายน 2555 เพื่อยกร่างแนวทางการคัดแยกผู้เสียหาย (Zero draft guideline for identifying victim of human trafficking) และร่างแบบสอบถามการคัดแยกผู้เสียหาย (Zero draft checklist for identifying victim of human trafficking) และจัด GMS Follow-up workshop for joint standard setting on trafficking-in-person victim identification guidelines and standard operating procedures เมื่อ สิงหาคม 2557 เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และประเด็นท้าทายในการคัดแยกเหยื่อการค้ามนุษย์ ทบทวนร่างแนวทางการคัดแยกผู้เสียหายและเสนอการกำหนดมาตรฐานร่วมกัน
ความร่วมมือให้กับภูมิภาคที่ประเทศไทยเป็นผู้ริเริ่ม	<ul style="list-style-type: none"> - การเผยแพร่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช: เพื่อเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับรากหญ้าให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาต่าง ๆ โดยจัดการศึกษา/ดูงานโครงการตามหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงในประเทศไทยให้แก่ผู้บริหารระดับสูงจากประเทศสมาชิกอาเซียนภายใต้ โครงการบัวแก้วสัมพันธ์ (Buakaew Roundtable International) เมื่อเดือนมีนาคม 2552 และเดือนสิงหาคม 2553 - โครงการสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมสำหรับโรคติดต่อและโรคอุบัติใหม่ตามแนวชายแดนไทย-สปป.ลาว-กัมพูชา-เมียนมา: เพื่อสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมสำหรับการรับมือกับโรคติดต่อและโรคอุบัติใหม่ตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา-เมียนมา-สปป.ลาว และเพื่อเป็นตัวแบบ ความร่วมมือระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยมี ขอบข่ายครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทั้งชาวไทยและแรงงานข้ามชาติ - โครงการสร้างทักษะแรงงาน/วิชาชีพ (สปป.ลาว/กัมพูชา/เมียนมา): เพื่อพัฒนาฝีมือแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในสถานประกอบการของไทยตามแนวชายแดน และแรงงานทั่วไปเพื่อรองรับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมทั้งการพัฒนาครูฝึกของสถาบัน/ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานตามแนวชายแดนของประเทศเพื่อนบ้าน ระยะเวลาตั้งแต่ปี 2557 ถึงปัจจุบัน

3.1.7 ความร่วมมือด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์: รัฐบาลไทยให้ทุนศึกษาระยะยาวระดับปริญญาตรี โท เอก และทุนฝึกอบรมระยะสั้นแก่บุคลากรของประเทศกำลังพัฒนาทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ปีละกว่า 2,000 ทุน ภายใต้กรอบ Annual International Training Course; AITC (ทุนฝึกอบรมระยะสั้น) และ Thailand International Postgraduate Program; TIPP (ทุนศึกษาระดับปริญญาโท) เป็นทุนแข่งขันโดยคัดเลือกจากใบสมัครและการสัมภาษณ์ ปัจจุบันเน้นให้ทุนในหัวข้อ (Theme) หลัก 4 ด้าน ที่ประเทศไทยมีความพร้อมทางวิชาการและสอดคล้องกับประเด็นระดับโลก คือ เศรษฐกิจพอเพียง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความมั่นคงทางอาหาร และสาธารณสุข

ตารางที่ 4 จำนวนทุนศึกษา ฝึกอบรม ดูงาน ประเภทต่าง ๆ ที่กรมความร่วมมือระหว่างประเทศให้แก่ประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ระหว่างปี พ.ศ. 2555–2558

หน่วย : คน

ประเทศ	ปี 2555	ปี 2556	ปี 2557	ปี 2558
กัมพูชา	244	183	128	160
สปป. ลาว	725	657	365	448
เมียนมา	196	631	276	379
เวียดนาม	145	184	105	126
รวม	1,310	1,655	874	1,113

ที่มา: ส่วนวางแผนและติดตามผลการให้ความร่วมมือกับต่างประเทศ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ

ตารางที่ 5 มูลค่าความร่วมมือทางวิชาการที่กรมความร่วมมือระหว่างประเทศให้แก่ประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ระหว่างปี พ.ศ. 2555–2558

หน่วย : บาท

ประเทศ	ปี 2555	ปี 2556	ปี 2557	ปี 2558
กัมพูชา	46,097,400	55,973,800	73,549,400	82,299,500
สปป. ลาว	99,304,100	115,878,000	64,846,400	185,946,000
เมียนมา	37,555,800	58,880,400	25,334,600	36,387,100
เวียดนาม	16,939,400	18,500,600	9,194,600	10,675,900
รวม	199,896,700	249,232,800	172,925,000	315,308,500

ที่มา: ส่วนวางแผนและติดตามผลการให้ความร่วมมือกับต่างประเทศ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ

มูลค่าความร่วมมือทางวิชาการที่ประเทศไทยให้แก่ประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาค
 ลุ่มน้ำโขง ตั้งแต่ปี 2555-2558 เพิ่มขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป อย่างไรก็ตาม วิกฤตการณ์ทางการเมือง
 ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงปลายปี 2556 จนนำไปสู่การรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองของคณะรักษา
 ความสงบแห่งชาติเมื่อเดือนพฤษภาคม 2557 ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของหน่วยงานราชการ
 ทำให้มูลค่าความร่วมมือในปี 2557 ลดลง (ยกเว้นความร่วมมือที่ให้แก่มกษชช เนื่องจากโครงการ
 พระราชทานความช่วยเหลือแก่ราชอาณาจักรกัมพูชาตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
 สยามบรมราชกุมารี ยังสามารถดำเนินงานต่อเนื่องได้ตามแผนงาน) ส่วนมูลค่าความร่วมมือที่ให้แก่
 สปป.ลาว ในปี 2558 เพิ่มขึ้นค่อนข้างมากเนื่องจากการดำเนินโครงการก่อสร้างโรงพยาบาลตาม
 แนวชายแดนไทย-สปป.ลาว พร้อมกัน 3 แห่ง ทั้งนี้ การก่อสร้างเป็นกิจกรรมความร่วมมือทาง
 วิชาการที่ใช้งบประมาณจำนวนมากที่สุดเมื่อเทียบกับกิจกรรมอื่น ๆ ได้แก่ ทุนศึกษา ทุนฝึกอบรม
 การส่งผู้เชี่ยวชาญไปปฏิบัติงานในประเทศเพื่อนบ้าน และการให้เครื่องมือ/อุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน

3.1.8 หน่วยงานอื่นของรัฐบาลไทยที่มีการกิจให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศ:

รัฐบาลไทยได้จัดตั้งสำนักงานความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน
 (องค์การมหาชน); สพพ. หรือ Neighbouring Countries Economic Development Cooperation
 Agency (Public Organization) NEDA เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2548 ตามพระราชกฤษฎีกา
 จัดตั้งสำนักงานความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2548 อยู่
 ภายใต้การกำกับของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง มีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้าน
 และประเทศอื่น ๆ ทั้งด้านการเงิน (เงินกู้ผ่อนปรนดอกเบี้ยต่ำ) และความช่วยเหลือทางวิชาการ
 โดยเฉพาะในกรณีที่เป็นการสร้างสมรรถนะให้แก่ทรัพยากรมนุษย์ (capacity building) ในโครงการที่
 เชื่อมโยงกับโครงการเงินกู้ที่ สพพ. ให้ความช่วยเหลือ โครงการเงินกู้เน้นให้ความช่วยเหลือในการ
 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจแก่ประเทศเพื่อนบ้าน คือ สปป.ลาว กัมพูชา เมียนมา และ
 เวียดนาม ตัวอย่างโครงการที่ดำเนินการแล้วเสร็จ เช่น โครงการก่อสร้างถนนจากภูคู้ (จังหวัด
 อุดรดิตถ์)-เมืองปากลาย แขวงไซยะบุรี (สปป.ลาว) โครงการปรับปรุงสนามบินปากเซ ระยะที่ 1-2
 (สปป.ลาว) โครงการเส้นทางรถไฟเชื่อมต่อระหว่างจังหวัดหนองคาย-ท่านาแล้ง (สปป.ลาว) โครงการ
 ปรับปรุงและลาดยางผิวจราจรเส้นทางสายตราด-เกาะกง-สะแรมเปิล (R48) (กัมพูชา) โครงการ
 ก่อสร้างประตูกั้นน้ำ Tan Thuan นครโฮจิมินห์ (เวียดนาม) และการศึกษาความเป็นไปได้และจัดทำ
 แบบก่อสร้างโครงการปรับปรุงระบบไฟฟ้าในเมืองอย่างกุง (เขต North Okkalapa และ เขต North
 Dagon) (เมียนมา) เป็นต้น

ตารางที่ 6 มูลค่าความร่วมมือที่ สพพ. ให้แก่ประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ระหว่างปี พ.ศ. 2555–2558*

หน่วย : บาท

ประเทศ	ปี 2555	ปี 2556	ปี 2557	ปี 2558
กัมพูชา	78,321.93	448,834.58	10,680,009.86	6,914,495.42
สปป. ลาว	283,748,959.19	924,207,280.22	1,655,616,346.53	1,184,186,810.11
เมียนมา	78,321.93	9,517,553.75	9,683,483.36	10,321,111.59
เวียดนาม	2,728,436.61	12,758,752.93	12,718,862.96	5,300,250.43
รวม	286,634,039.66	946,932,421.48	1,688,698,702.71	1,206,722,667.55

* ประกอบด้วย เงินกู้ ร้อยละ 70 และเงินให้เปล่า (ความช่วยเหลือทางวิชาการ) ร้อยละ 30

ที่มา: ส่วนวางแผนและติดตามผลการให้ความร่วมมือกับต่างประเทศ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ

โครงสร้างการบริหารในปัจจุบันของ สพพ. มีอธิบดีกรมเอเชียตะวันออก และรองอธิบดีกรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เป็นกรรมการบริหารโดยตำแหน่ง

3.2 กรอบความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

3.2.1 แผนงานการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (Greater Mekong Subregion: GMS)

ประเทศทั้งหกในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงได้ร่วมกันจัดตั้งแผนงาน GMS ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2535 โดยได้รับความช่วยเหลือจากธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่เกื้อกูลกันบนพื้นฐานของการมีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมร่วม แผนงาน GMS ได้กำหนดยุทธศาสตร์ร่วมกัน 3 ด้าน (3 Cs) เพื่อสร้างอนุภูมิภาคที่บูรณาการเป็นหนึ่งเดียว มีความโปร่งใส และความมั่นคง ได้แก่ สร้างความเชื่อมโยง (Connectivity) เสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขัน (Competitiveness) และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (Community) ความร่วมมือครอบคลุม 9 สาขาที่มีลำดับความสำคัญสูง ได้แก่ การเกษตร พลังงาน สิ่งแวดล้อม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การลงทุน โทรคมนาคม การท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่ง และการอำนวยความสะดวกทางการค้าและการขนส่ง ปัจจุบัน ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย เป็นผู้ให้หลักที่กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์และผลักดันโครงการลงทุนขนาดใหญ่ภายใต้กรอบ GMS

3.2.2 ความร่วมมือประเทศลุ่มน้ำโขงกับญี่ปุ่น (Mekong-Japan Cooperation)

ประกอบด้วยสมาชิก 6 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา ไทย เวียดนาม และญี่ปุ่น จัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2551 มีวัตถุประสงค์เพื่อลดช่องว่างทางเศรษฐกิจและการพัฒนาระหว่างประเทศอาเซียนเดิมและอาเซียนใหม่ภายในอนุภูมิภาคเพื่อความแข็งแกร่งของอาเซียน ซึ่งจะนำไปสู่สันติภาพ เสถียรภาพ และความเจริญรุ่งเรืองของทวีปเอเชียต่อไป แผนงานที่สำคัญของกรอบความร่วมมือนี้ได้แก่ Mekong-Japan Action Plan for Realization of the New Tokyo Strategy 2015 ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านอุตสาหกรรมทั้งทางกายภาพ (Hard

Efforts) คือการพัฒนาเส้นทางคมนาคมในอนุภูมิภาค การเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมระหว่างประเทศ พัฒนาระบบขนส่ง พลังงาน และที่ไม่ใช่กายภาพ (Soft Efforts) คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านอุตสาหกรรมให้สอดคล้องกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ รวมทั้งเน้นการพัฒนาสีเขียว โดยเฉพาะการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีความริเริ่ม Japan–Mekong Connectivity Initiative (JMCI) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในกลุ่มน้ำโขงและเสริมสร้างความเชื่อมโยงในการดำเนินงาน แผนงานสำคัญภายใต้ JMCI ได้แก่ ญีปุ่นจะพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเติมเต็มส่วนที่ยังขาดหายตามแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก–ตะวันตก และแนวระเบียงเศรษฐกิจใต้ ญีปุ่นจะเชื่อมโยงระเบียงเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้ราบรื่นยิ่งขึ้น และญีปุ่นจะส่งเสริมการพัฒนาที่ดินตามแนวระเบียงเศรษฐกิจ และญีปุ่นจะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านอุตสาหกรรมเพื่อสนับสนุนการเติบโตของภูมิภาคและเพื่อเสริมสร้างเครือข่ายภาคประชาชน

3.2.3 ความร่วมมือลุ่มน้ำโขงกับสาธารณรัฐเกาหลี (Mekong–ROK Cooperation)

ความร่วมมือลุ่มน้ำโขงกับสาธารณรัฐเกาหลี ประกอบด้วยสมาชิก 6 ประเทศ คือ กัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา ไทย เวียดนาม และสาธารณรัฐเกาหลี จัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2553 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมมิตรภาพและความร่วมมือด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยให้ความสำคัญต่อความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ปฏิญญาแม่น้ำฮันเพื่อสถาปนาความเป็นหุ้นส่วนที่ครอบคลุมเพื่อความเจริญรุ่งเรืองร่วมกันของกลุ่มน้ำโขงกับสาธารณรัฐเกาหลี (Han–River Declaration of Establishing the Mekong–ROK Comprehensive Partnership for Mutual Prosperity) กำหนดสาขาความร่วมมือ 3 ด้าน ประกอบด้วย ความเชื่อมโยงในอาเซียน การพัฒนาที่ยั่งยืน และการพัฒนาที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง

3.2.4 กรอบข้อริเริ่มลุ่มน้ำโขงตอนล่าง (Lower Mekong Initiative: LMI)

จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2552 มีวัตถุประสงค์เพื่อลดช่องว่างระดับการพัฒนาระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนเก่ากับอาเซียนใหม่ โดยส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนระหว่างประเทศลุ่มน้ำโขงที่ประกอบด้วย กัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา ไทย เวียดนาม กับสหรัฐอเมริกา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนใต้ เน้นการดำเนินงานที่มีความท้าทายข้ามพรมแดนใน 6 สาขา ได้แก่ เกษตรและความมั่นคงทางอาหาร การเชื่อมโยง การศึกษา ความมั่นคงทางพลังงาน สิ่งแวดล้อมและน้ำ และสาธารณสุข

3.2.5 กรอบความร่วมมือแม่โขง–ล้านช้าง (Mekong–Lancang Cooperation: MLC)

กรอบความร่วมมือแม่โขง–ล้านช้าง มีสมาชิก 6 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา ไทย เวียดนาม และจีน โดยเป็นกรอบความร่วมมือที่จีนพัฒนามาจากข้อริเริ่มของไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 ซึ่งได้เสนอให้มีกรอบความร่วมมือที่มุ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง กรอบความร่วมมือแม่โขง–ล้านช้าง มีความร่วมมือที่สอดคล้องกับ 3 เสาหลักของอาเซียน ได้แก่ การเมืองและความมั่นคง เศรษฐกิจและการพัฒนาอย่างยั่งยืน และ สังคม วัฒนธรรมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชน ครอบคลุมความร่วมมือ 5 สาขา ได้แก่ การส่งเสริมความเชื่อมโยง ความร่วมมือทางด้านอุตสาหกรรม ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจข้ามพรมแดน การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และการเกษตรและการลดความยากจน

3.2.6 ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS)

เป็นกรอบความร่วมมือระดับอนุภูมิภาคระหว่างประเทศไทย กัมพูชา สปป. ลาว และเมียนมา ที่ริเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2546 โดยนายกรัฐมนตรีของไทยที่กรุงเทพฯ โดยมีเป้าหมายเพื่อใช้ประโยชน์จากความสามารถทางเศรษฐกิจที่หลากหลายของทั้ง 4 ประเทศ มาส่งเสริมการพัฒนา ร่วมกันอย่างสมดุล ส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามแนว ชายแดน สร้างโอกาสการจ้างงานและลดความแตกต่างของรายได้ของประชาชนใน 4 ประเทศ ต่อมา เวียดนามได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกลำดับสุดท้ายเมื่อพฤษภาคม 2547 กรอบ ACMECS กำหนดสาขา ความร่วมมือ 8 สาขา ได้แก่ การอำนวยความสะดวกการค้าและการลงทุน การเกษตร อุตสาหกรรม และพลังงาน การเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม การท่องเที่ยว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม

3.3 ร่างยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายของประเทศไทยต่อความร่วมมือในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง

3.3.1 ร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)

กำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยวางกรอบแนวทางที่สำคัญคือ การเชื่อมโยงกับภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก สร้างความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาประเทศในอนุภูมิภาค ภูมิภาค และนานาชาติ ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นฐานของการประกอบธุรกิจ ส่งเสริมความร่วมมือกับภูมิภาคและนานาชาติในการสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน อาหาร สิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการภัยพิบัติ ส่งเสริมบทบาทการเป็นผู้ประสานประโยชน์ในการเชื่อมโยงและสร้างความ สมดุลของความสัมพันธ์ของประเทศไทยกับกลุ่มอำนาจทางเศรษฐกิจต่าง ๆ เพิ่มบทบาทและการมี ส่วนร่วมของไทยในองค์การระหว่างประเทศในการผลักดันการพัฒนาในอนุภูมิภาคและภูมิภาค

3.3.2 ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)

สอดคล้องกับร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ในลักษณะของการถ่ายทอดยุทธศาสตร์ ระยะยาวลงสู่การปฏิบัติในช่วงเวลา 5 ปี โดยมียุทธศาสตร์ที่ 10 ว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อการพัฒนา มุ่งเน้นการมีเครือข่ายเชื่อมโยงตามแนวระเบียงเศรษฐกิจที่ครอบคลุมและมีการใช้ ประโยชน์ได้เต็มศักยภาพ โดยประเทศไทยต้องดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกในการส่งเสริมให้ ผู้ประกอบการไทยไปลงทุนในต่างประเทศทั้งในส่วนที่จะทำให้เกิดการเชื่อมต่อห่วงโซ่มูลค่าในอนุ ภูมิภาค และอาเซียน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและขยายโอกาสด้านการค้าและการ ลงทุนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศกัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา เวียดนาม (CLMV) และอาเซียน ความเชื่อมโยงที่สมบูรณ์และการลงทุนของไทยในภูมิภาคจะส่งผลให้ประเทศไทยสามารถใช้จุดเด่นใน เรื่องที่ตั้งเชิงภูมิศาสตร์ให้เกิดผลเต็มที่ในการที่จะพัฒนาประเทศไทยไปเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ และการค้าที่สำคัญแห่งหนึ่งของภูมิภาค

วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่ 10 ได้แก่

1) เพื่อใช้ประโยชน์จากจุดเด่นของทำเลที่ตั้งของประเทศไทยที่เป็นจุดเชื่อมโยงสำคัญของแนวระเบียงเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทย

2) เพื่อขยายโอกาสด้านการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ และยกระดับให้ประเทศเป็นฐานการผลิตและการลงทุนที่มีศักยภาพและโดดเด่น

3) เพื่อเพิ่มบทบาทของไทยในเวทีโลกด้วยการส่งเสริมบทบาทที่สร้างสรรค์ของไทยในกรอบความร่วมมือต่าง ๆ รวมทั้งการสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาภายใต้กรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

3.3.3 นโยบายการต่างประเทศ

กระทรวงการต่างประเทศประกาศจะดำเนินนโยบายการทูต 5S คือ

1) Security ความมั่นคง เป็นพื้นฐานของงานด้านต่างประเทศทั้งหมด ไม่เพียงแต่ความมั่นคงในรูปแบบเดิม แต่รวมถึงภัยคุกคามความมั่นคงในรูปแบบใหม่ อาทิ โรคภัยไข้เจ็บ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ยาเสพติด การก่อการร้าย

2) Sustainability ความยั่งยืน ครอบคลุมทุกรูปแบบตั้งแต่การค้า การลงทุน และการพัฒนาที่มีความต่อเนื่องยั่งยืน

3) Standard มาตรฐาน ประเทศไทยไม่สามารถดำเนินงานด้วยวิธีเดิม แต่ต้องยกระดับทุกอย่างไปสู่มาตรฐานสากล เช่น การทำประมงที่ผิดกฎหมาย (IUU) ความปลอดภัยของการบินพลเรือน (ICAO) และการค้ามนุษย์ เป็นต้น

4) Status สถานภาพ ยกระดับจากสิ่งที่ประเทศไทยมี คือเป็นศูนย์กลางของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต้องยกระดับสถานภาพของไทยในทุกเวที ปัจจุบันประเทศไทยเป็นประเทศผู้ให้ (เดิมเป็นเพียงประเทศผู้รับ) ประเทศไทยมีความสามารถด้านวิชาการมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ฉายทอดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ประเทศไทยต้องปรับบทบาทให้มีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนภูมิภาคเพื่อนำไปสู่อนาคตที่ชัดเจน และมีความหลากหลายมากขึ้น

5) Synergy บูรณาการ ทำงานร่วมกันในลักษณะประชารัฐ โดยรวมพลังกับภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ภาคธุรกิจ องค์กร และแนวร่วมอื่น ๆ มีการประสานให้การดำเนินงานรุดหน้า และมีเป้าหมายแต่ละด้านที่ชัดเจน

นโยบายการต่างประเทศ 5S จะมีส่วนช่วยสนับสนุนการดำเนินนโยบายในทุก ๆ ด้านของประเทศ โดยเชื่อมโยงทุกภาคส่วนในการดำเนินงาน และให้ความสำคัญกับการเป็นประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการในภูมิภาค แต่ต้องปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนภูมิภาคไปสู่เป้าหมายที่ชัดเจน

3.4 บทสรุป

ผลการศึกษาข้างต้นพบว่า การดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยโดยเฉพาะการให้ความร่วมมือด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แก่ประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงที่ผ่านมา มีประเด็นที่ต้องพิจารณา ดังนี้

1) การให้ความร่วมมือตามคำขอ (demand driven) โดยไม่มีกรอบการดำเนินงาน ทำให้โครงการความร่วมมือมีหลากหลายสาขา ไม่มีจุดเน้นที่ชัดเจน ประเทศที่สามารถเจรจาความร่วมมือได้ง่ายกว่า เช่น สปป.ลาว เนื่องจากไม่มีข้อจำกัดด้านภาษา และมีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีเสถียรภาพเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านอื่น มีโครงการความร่วมมือจำนวนมาก และเสนอคำขอทุกครั้ง ที่มีการประชุมความร่วมมือทางวิชาการ ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านอื่น คือ กัมพูชา และเมียนมา แทบจะไม่มีคำขอในรูปแบบโครงการใหม่ แต่ขอความร่วมมือเพิ่มเติมในโครงการเดิมไปเรื่อย ๆ และเน้นขอแต่ทุนศึกษาและทุนฝึกอบรม ในขณะที่เวียดนาม ไม่แสดงความต้องการรับความช่วยเหลือจากประเทศไทยถึงแม้ฝ่ายไทยจะเสนอให้ทุนศึกษาในสาขาตามความต้องการของเวียดนาม ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า เวียดนามเลือกรับความช่วยเหลือจากแหล่งความร่วมมืออื่นมากกว่า

2) การออกแบบโครงการยังไม่มีกรอบเชิงตรรกะ (Logical Framework) และมักจะกำหนดผลลัพธ์ระยะสั้นในระดับผลผลิต (output) การดำเนินงานเป็นลักษณะรายโครงการ/กิจกรรม (project/activity based)

3) ไม่ได้ใช้กลไกคณะกรรมการนโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการกับต่างประเทศ ที่มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธาน อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

4) หน่วยงานหลักที่มีภารกิจในการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศของประเทศไทยมี 2 หน่วยงาน ทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือแตกต่างกัน คือ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าและความร่วมมือทางวิชาการ และ สพพ. ให้ความช่วยเหลือในรูปเงินกู้ผ่อนปรน แต่ในบางกรณี สพพ. ก็ให้ความช่วยเหลือในรูปแบบความร่วมมือทางวิชาการด้วย โดยเฉพาะในกรณีที่เป็นการสร้างสมรรถนะให้แก่ทรัพยากรมนุษย์ในโครงการที่เชื่อมโยงกับโครงการเงินกู้ ทำให้ในบางครั้งจึงเป็นการยากที่จะแยกแยะความแตกต่าง และบทบาทของกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ และ สพพ. ออกจากกัน ในกระบวนการให้ความช่วยเหลือ รวมทั้งการที่คณะกรรมการบริหาร สพพ. ไม่มีผู้แทนกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ นำไปสู่การไม่เป็นเอกภาพและความทับซ้อนในการให้ความช่วยเหลือ

5) ความร่วมมือไตรภาคียังดำเนินการไม่มากนัก อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาว่ากรอบความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงของแหล่งผู้ให้ที่สำคัญ เน้นความเชื่อมโยงทางกายภาพ และการเสริมสร้างขีดความสามารถเพื่อส่งเสริมและอำนวยความสะดวกด้านการค้า การลงทุน การเกษตร การพัฒนาฝีมือแรงงาน สาธารณสุข และการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นสาขาที่ประเทศไทยมีความพร้อมในเชิงวิชาการและประสบการณ์ในการพัฒนาที่สามารถจะร่วมมือกับแหล่งผู้ให้เหล่านั้นเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง จึงเป็นโอกาสที่ประเทศไทยจะขยายความร่วมมือไตรภาคีกับแหล่งผู้ให้ที่สำคัญในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงเพิ่มมากขึ้น

6) รัฐบาลไทยได้จัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะยาว และวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ซึ่งมีประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา

จากผลการศึกษาในบทที่ 3 สามารถสรุปผลการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศโดยเฉพาะการให้ความร่วมมือด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แก่ประเทศเพื่อนบ้าน ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ดังนี้

4.1.1 ระดับนโยบาย

1) การดำเนินงานให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศตามความต้องการของประเทศผู้รับ (demand driven) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยประเทศไทยยังไม่มีกำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์อย่างชัดเจนในการเชื่อมโยงระหว่าง การให้ความช่วยเหลือกับผลประโยชน์ของประเทศในด้านอื่น เช่น การเพิ่มพูนความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

2) ไม่มีกลไกการประสานงานที่เป็นทางการระหว่างหน่วยงานหลักของประเทศที่มีภารกิจในการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศ คือ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศที่รับผิดชอบ ให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า ความร่วมมือทางวิชาการและการพัฒนาขีดความสามารถ กับสำนักงานความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (องค์การมหาชน) หรือ สพพ. ที่ให้ความช่วยเหลือด้านเงินกู้ผ่อนปรน รวมทั้งความช่วยเหลือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เชื่อมโยงกับโครงการเงินกู้นำไปสู่การไม่เป็นเอกภาพและความทับซ้อนในการให้ความช่วยเหลือ

3) ยังไม่มีการศึกษาวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศ เช่น ความต้องการการพัฒนาของประเทศผู้รับ และผลประโยชน์ของไทยในการให้ความร่วมมือด้านต่าง ๆ

ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับญี่ปุ่นที่มีการกำหนดนโยบายการให้ความช่วยเหลือที่ตอบสนองต่อเป้าหมายและสอดคล้องกับทิศทางในการพัฒนาประเทศ มีการแปรนโยบายมาสู่การปฏิบัติ และมีองค์กรดำเนินงานที่เป็นเอกภาพ ทำให้การให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศเกิด ประโยชน์อย่างเต็มที่กับญี่ปุ่น

4.1.2 ระดับปฏิบัติ

1) ดำเนินงานในลักษณะรายโครงการ/กิจกรรมเป็นหลัก ในขั้นการออกแบบหรือวางแผนโครงการ ยังไม่ได้นำวิธีการวางแผนเชิงตรรกะ (Logical Framework) มาใช้อย่างจริงจัง และมุ่งเน้นผลลัพธ์ในระดับผลผลิต (output) มากกว่าผลลัพธ์ระยะกลาง (outcome)-ยาว (impact)

2) ความร่วมมือดำเนินงานภายใต้รูปแบบเดิม ๆ ไม่เน้นการขยายความร่วมมือในรูปแบบอื่นเพิ่มเติม

3) ความร่วมมือไตรภาคียังมีปริมาณไม่มาก

4.2 ข้อเสนอแนะ

4.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) จัดทำยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของไทย ระยะ 5 ปี ตามกรอบเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ตอบสนองต่อเป้าหมายระยะยาวและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เช่น การขยายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ (ราง น้ำ และอากาศ) ของอนุภูมิภาค (Partnership for Economic Cooperation) การส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวิชาการของอนุภูมิภาคเพื่อขยายบทบาทของไทย และการส่งเสริมความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาของโลก คือ การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยสอดแทรกการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทางเลือกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ เป็นต้น ยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยดังกล่าว ควรขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เพื่อให้มีผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง

2) ผลักดันให้กลไกการบริหารงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่มีอยู่เดิม คือ คณะกรรมการนโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการกับต่างประเทศ ที่มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธาน มีปลัดกระทรวงต่าง ๆ และผู้แทนจากหน่วยงานหลักของภาคเอกชนเป็นกรรมการ ให้สามารถดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดการบูรณาการการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทย รวมทั้งติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ความร่วมมือฯ

3) จัดตั้งกลไกการประสานงานที่เป็นทางการระหว่างกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ และ สพพ. ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักของประเทศในการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนา เพื่อบูรณาการการดำเนินงานที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน หลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน และเพิ่มความเป็นเอกภาพ

4) ผลักดันให้มีการบูรณาการงบประมาณในการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศ เพื่อใช้งบประมาณเป็นกรอบกำหนดการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ และยังทำให้สามารถรวบรวมมูลค่าการให้ความช่วยเหลือของไทยแก่ประเทศต่าง ๆ ได้ครบถ้วนมากขึ้นด้วย

5) จัดตั้งหรือมอบหมายสถาบันการศึกษา/สถาบันวิจัย ให้ทำหน้าที่เป็นหน่วยวิจัยด้านนโยบายและการศึกษาเชิงลึกรายประเทศสำหรับการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศ เพื่อช่วยให้สามารถวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนาของประเทศคู่ร่วมมือ และผลประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับจากการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการกำหนดทิศทาง การจัดทำยุทธศาสตร์ความร่วมมือ และกลยุทธ์การดำเนินงานรายประเทศและรายสาขาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ หน่วยวิจัยดังกล่าวจะทำหน้าที่รวบรวมองค์ความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ ของไทย เพื่อจัดทำเป็นเอกสารชุดความรู้และตัวแบบการพัฒนาที่สามารถนำเสนอและถ่ายทอดให้กับประเทศกำลังพัฒนาต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ

4.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

1) แปรยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศของไทยลงสู่การปฏิบัติ ที่สามารถตอบสนองทั้งเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของไทยและความต้องการพัฒนาประเทศของ

ประเทศผู้รับ โดยการจัดทำแผนงานความร่วมมือรายประเทศกับประเทศที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ต่อประเทศไทย โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ระยะเวลา 3-5 ปี ในลักษณะแผนงาน (Program-based Approach) แทนการให้ความช่วยเหลือรายโครงการ (project/activity based) เพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานที่มุ่งผลลัพธ์ในระยะกลาง (outcome) คือ การเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติ พฤติกรรม และนโยบาย และการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว (impact) คือ สภาพเงื่อนไข และเพื่อให้มีความไว้วางใจซึ่งกันและกันและได้รับประโยชน์ร่วมกัน (mutual benefit) อย่างแท้จริง ประเทศไทยและประเทศผู้รับจึงต้องจัดทำแผนงานร่วมกันในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดเป้าประสงค์ของแผนงาน การกำหนดตัวชี้วัด การออกแบบโครงการภายใต้แผนงานต้องนำวิธีการออกแบบตามหลักตรรกะ (Project Logical Framework) มาใช้อย่างจริงจัง โดยอาจกำหนดเป็นเงื่อนไขที่โครงการจะได้รับการอนุมัติ ทั้งนี้ การจัดทำแผนความร่วมมือรายประเทศในลักษณะแผนงาน (Program-based Approach) เป็นการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และยังสามารถบูรณาการงบประมาณในการดำเนินงานได้ระดับหนึ่ง

2) พัฒนาสมรรถนะของบุคลากรไทยสำหรับปฏิบัติงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ เนื่องจากบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เชี่ยวชาญ และอาสาสมัครในสาขาการพัฒนาต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ประสานงานของหน่วยงานดำเนินโครงการ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ ควรได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็น เช่น การสื่อสารภาษาอังกฤษ ภาษาของประเทศคู่ร่วมมือ การทำงานข้ามวัฒนธรรม หลักการบริหารความร่วมมือที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ การวางแผนโครงการแบบตรรกะ การบริหารวงจรโครงการ (Project Cycle Management) เทคนิคการถ่ายทอดความรู้ และเทคนิคการเป็นวิทยากรกระบวนการ เป็นต้น เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นมืออาชีพ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด นอกจากนี้ ยังต้องเพิ่มบุคลากรไทยที่ปฏิบัติงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศให้มีจำนวนที่เพียงพอสำหรับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง รองรับการขยายงานความร่วมมือในอนาคต

3) จัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมนานาชาติของไทย โดยที่ปัจจุบัน รัฐบาลไทยโดยกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ ดำเนินงานให้ความร่วมมือด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการให้ทุนศึกษาระยะยาวและทุนฝึกอบรมระยะสั้นแก่บุคลากรภาครัฐและเอกชนจากประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและประเทศกำลังพัฒนาต่าง ๆ ทั่วโลกเกือบ 2,000 คน/ปี และมีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้นตามการขยายบทบาทของไทยในอนุภูมิภาค ซึ่งกรมความร่วมมือระหว่างประเทศต้องจัดหาที่พักที่เหมาะสมให้กับผู้รับทุน และจัดการเรื่อง logistic เพื่อดูแลความเป็นอยู่ และติดตามผลการเรียนตลอดระยะเวลาการศึกษาและฝึกอบรม ถือเป็นการบริหารจัดการที่มีความสำคัญและต้องใช้ความชำนาญ ดังนั้น การมีศูนย์ฝึกอบรมนานาชาติจะทำให้การบริหารจัดการด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและรองรับการขยายความร่วมมือที่จะเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถใช้ศูนย์ฝึกอบรมดังกล่าวเป็นศูนย์พัฒนา ฝึกอบรม และเตรียมความพร้อมให้แก่บุคลากรของไทยที่ปฏิบัติงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ ในทักษะที่จำเป็นต่าง ๆ ตามข้อ (2) รวมทั้งเป็นสถานที่รวบรวมและจัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของไทยซึ่งบุคคลทั่วไปที่สนใจสามารถมาศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลาอีกด้วย

การมีศูนย์ฝึกอบรมนานาชาติดังกล่าวแสดงถึงความพร้อมด้านสถานที่และความมุ่งมั่นของไทยในการยกระดับการบริหารจัดการที่เป็นระบบ

4) ขยายความร่วมมือไตรภาคีกับแหล่งผู้ให้สำคัญในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เพื่อเพิ่มบทบาทของประเทศไทย โดยเฉพาะสาขาความร่วมมือที่สำคัญของกรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ประเทศไทยสามารถชักจูงแหล่งผู้ให้ให้ใช้ประโยชน์จากความเชี่ยวชาญและความพร้อมทางวิชาการของไทยซึ่งมีระดับเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทการพัฒนาของประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ได้รับการยอมรับจากองค์กรระหว่างประเทศ และทำเลที่ตั้งที่เป็นศูนย์กลางในอนุภูมิภาค การใช้ไทยเป็นฐานในการดำเนินงานกับประเทศในอนุภูมิภาค ทำให้สามารถออกแบบความร่วมมือได้หลากหลายและเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่มากกว่าการนำเข้าผู้เชี่ยวชาญและเทคโนโลยีราคาแพงจากประเทศผู้ให้

5) ขยายรูปแบบความร่วมมือไปสู่รูปแบบใหม่ที่ตอบสนองต่อความต้องการทางวิชาการและการพัฒนาได้มากขึ้น เช่น ความร่วมมือด้านการวิจัยระหว่างสถาบันการศึกษา/สถาบันวิจัยในอนุภูมิภาค และความร่วมมือในรูปแบบการแบ่งปันความรู้ (knowledge sharing) เช่น การนำผู้ปฏิบัติงานในประเทศผู้รับมาประชุมเชิงปฏิบัติการกับผู้เชี่ยวชาญไทยเพื่อหาแนวทาง/วิธีการในการแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (problem solving) แล้วให้ผู้ปฏิบัติงานกลับไปดำเนินการในพื้นที่ของตน โดยประเทศไทยสนับสนุนกิจกรรมที่จำเป็นต่อการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ เช่น การส่งผู้เชี่ยวชาญไปให้คำแนะนำต่อเนื่อง การสนับสนุนงบประมาณให้ผู้ปฏิบัติงานจัดฝึกอบรมแก่กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ รวมทั้งการสนับสนุนเครื่องมือ/อุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินงาน ซึ่งรูปแบบความร่วมมือนี้ จะสามารถตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้ตรงจุดกว่าการจัดฝึกอบรมทั่วไป

บรรณานุกรม

หนังสือ/เอกสาร

- กรมวิเทศสหการ. 36 ปี กรมวิเทศสหการ 23 พฤษภาคม 2542. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การ
สงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2542
- บรรจง อมรชีวิน. การจัดการมุ่งผลสัมฤทธิ์ Managing for Results-MFR. กรุงเทพมหานคร: หจก.
ภาพพิมพ์, 2556.
- พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ พ.ศ. 2547. ราชกิจจานุเบกษา
เล่ม 121, ตอนพิเศษ 63 ก (18 ตุลาคม 2547).
- พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2558. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132,
ตอนที่ 4 ก (22 มกราคม 2558).
- ระวีวรรณ มาลัยวรรณ และสุชาติ ตังทางธรรม. การรวมกลุ่มเศรษฐกิจของโลก. เอกสารการสอน
ชุดวิชาไทยในเศรษฐกิจโลก (หน่วยที่ 9). นนทบุรี: สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20
ปี (พ.ศ. 2560-2579). สรุปย่อเอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2559.
ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564).

วิทยานิพนธ์

- ทรายแก้ว ทิพากร และคณะ. โครงการบทบาทของสถาบันในกระบวนการให้ความช่วยเหลือ
ต่างประเทศ : กรณีศึกษาบทบาทของ JICA ในกระบวนการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นแก่
ประเทศกำลังพัฒนาในช่วงหลังสงครามเย็น. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์, สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2553
- บรรจง อมรชีวิน. บทบาทความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยกับการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจ
อาเซียน. เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง การบริหารงานภาครัฐ
และกฎหมายมหาชน รุ่นที่ 10, สถาบันพระปกเกล้า, 2554
- ภาคภูมิ ทิพคุณ และศิริพร วัชชวัลคุ. โครงการการจัดการสถาบันและประสิทธิผลของการให้ความ
ช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา: กรณีศึกษาการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของประเทศ
ญี่ปุ่นและประเทศไทยในประเทศกัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา และเวียดนาม. รายงานวิจัย
ฉบับสมบูรณ์, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2560
- สุชาติ ไทยบรรเทา. การดำเนินงานยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง.
รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ รุ่นที่ 61,
สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ., 2551

หทัยชนก ศิริวัฒน์กุล. การบริหารและดำเนินงานความร่วมมือหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา : ไทยกับ UNDP และ UNFPA. เอกสารผลงานวิชาการเพื่อประกอบการประเมินผลงานในการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนักวิทยาศาสตร์การชำนาญการพิเศษ, กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2556

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- แพรวภัทร. บทที่ 1 ภูมิภาคนิยม. GotoKnow. [ออนไลน์]. 2555. แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/490884> [1 มิถุนายน 2560].
- ข่าวราชการ มติคณะรัฐมนตรี. รายงานการประชุมคณะกรรมการนโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการกับต่างประเทศ. อาร์วายทีไนน์. [ออนไลน์]. 2546. แหล่งที่มา: <http://www.ryt9.com/s/cabt/124290> [10 กรกฎาคม 2560].
- ประชา ตันเสนีย์. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คืออะไร และสำคัญอย่างไร. [ออนไลน์]. 2552. แหล่งที่มา: <http://www.drpracha.com/index.php?topic=1014.0> [7 กรกฎาคม 2560].
- มติชนออนไลน์. ต่างประเทศ. [ออนไลน์]. 2560. แหล่งที่มา: <https://www.matichon.co.th/news/415317> [25 กรกฎาคม 2560]
- ศูนย์บริการข้อมูลเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ. กรอบความร่วมมือเศรษฐกิจระหว่างประเทศ. [ออนไลน์] 2556. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/business/th/cooperation/245> [7 มิถุนายน 2560].
- สำนักงานความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (องค์การมหาชน). [ออนไลน์]. 2558. แหล่งที่มา: <http://www.neda.or.th/home/index.php> [23 กรกฎาคม 2560]
- Embassy of Japan. Country Assistance Policy for the Kingdom of Thailand. [Online]. 2012. Available from: http://www.th.emb-japan.go.jp/en/oda/CountryAssistancePolicy_Thailand_EN.pdf [2017, July 21].
- José Antonio Alonso and Jonathan Glennie. What is development cooperation? ECOSOC Development Cooperation Forum. [Online]. 2015. Available from: http://www.un.org/en/ecosoc/newfunct/pdf15/2016_dcf_policy_brief_no.1.pdf [2017, June 27].

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

Japan's Country Assistance Policy for the Kingdom of Thailand

December, 2012

1. Relevance of Assistance/Partnership

● Thailand and Japan have established a close relationship with each other in a broad sense including politics, economy and culture, and interpersonal exchanges have been extremely active. Among these, the economic relationship is especially close; For Thailand, Japan is the number one country in terms of amount of trade, investment and official development assistance (ODA); while for Japan, Thailand is the most important country as a production base helping Japanese corporations stay ahead and remain the center of the automobile and electronics industries. Although Thailand has become an upper-middle income country, it is still necessary to address domestic issues such as economic growth through enhancement of competitiveness, the environment and climate change, the aging society, and support for the socially vulnerable, in order to achieve sustainable social and economic development, as well as flood control based on experience of the great flood in 2011.

● Thailand, located in the center of the Mekong Region, plays a central role in the establishment of the ASEAN Economic Community and is a key country for further development of the region. Since Thailand is a strategic partner for Japan, common issues in ASEAN countries are to be addressed actively in cooperation with Thailand in strengthening ties among ASEAN countries and the mitigation of disparity.

In 2012, the prime ministers of both countries confirmed further strengthening of the strategic partnership between the two countries in order to address bilateral, regional and international issues in the political, economic and social sectors.

● In collaboration with Thailand as a donor and a development partner, developing cooperation utilizing both countries' strengths is effective from the aspect of establishing a model for development cooperation for upper-middle income countries.

2. Basic Policy of Assistance/Partnership

Promotion of mutual benefit and contribution to regional development based on strategic partnership

With our strategic partnership based on the close political, economic and social relationship between Thailand and Japan, we expect to promote cooperation for mutual benefit and to contribute to balanced development for ASEAN and the Mekong Region.

3. Priority Areas

(1) Sustainable development of economy and coping with maturing society

For the mutual benefit of economy and society in Thailand and Japan, cooperation is undertaken for the promotion of flood control, human resources development in industry, strengthening of the Japan-Thailand economic partnership, the development of bases for enhancement of competitiveness through the implementation of Japan's New Growth Strategy, and advancement of research capabilities and networking through Thailand-Japan collaboration.

Cooperation is undertaken on difficult issues to solve as Thailand reaches a matured society, such as environment and climate change, the aging society, and support for the socially vulnerable, by utilizing Japanese findings and experience as well as in collaboration with Thailand as a donor country.

(2) Coping with common issues in ASEAN countries

Keeping an eye on the establishment of the ASEAN Economic Community in 2015, cooperation is undertaken in order to strengthen ASEAN connectivity and mitigate disparity among ASEAN/Mekong countries.

(3) Promotion of cooperation towards countries outside the ASEAN region

South-South cooperation towards countries outside the ASEAN region, mainly the African region, is enhanced in collaboration with Thailand as a donor to address international issues.

4. Points to be considered

- ODA for Thailand is expected to be a model for development cooperation for upper-middle income countries and its outcome is aimed at utilization and cooperation in other countries such as those in the ASEAN Region.

- Based on active roles played in Thailand by various Japanese stakeholders including private companies, NGOs, universities and local administration, collaboration among these stakeholders and establishment of networks with Thai stakeholders are expected to be pursued by ODA.

- Since Thailand is now a non-category country for General Grant Aid and plays a role as a donor to surrounding and African countries, cooperation to Thailand is planned and implemented with strategic utilization of Technical Cooperation and the Yen Loan Scheme assessing the assistance needs from the aspect of selection and concentration.

Annex: Rolling Plan

ภาคผนวก ข.
Program-based Approach

ตัวอย่าง Program-based Approach

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวพิน ศรีตรงธรรม
ประวัติการศึกษา	– เศรษฐศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย – Master of Arts in Economics, University of Kansas, USA
ประวัติการทำงาน	
30 มกราคม 2541	เจ้าหน้าที่วิเทศสหการ 4 กรมวิเทศสหการ สำนักนายกรัฐมนตรีนคร
1 ตุลาคม 2543	เจ้าหน้าที่วิเทศสหการ 5 กรมวิเทศสหการ สำนักนายกรัฐมนตรีนคร
29 กันยายน 2546	เจ้าหน้าที่วิเทศสหการ 6 กรมวิเทศสหการ กระทรวงการต่างประเทศ
19 ตุลาคม 2550	เจ้าหน้าที่วิเทศสหการ 7 กรมวิเทศสหการ สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ
1 ธันวาคม 2559	นักวิเทศสหการชำนาญการพิเศษ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักวิเทศสหการชำนาญการพิเศษ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ